

«Σχολή Κοινωνικών Επιστημών»
«Αθλητικές Σπουδές: Κοινωνιολογία, Ιστορία,
Ανθρωπολογία

Διπλωματική Εργασία
Η διάσταση του φύλου στο Ευρωπαϊκό βόλει

Αναστασία Σαββίδου

Επιβλέπων καθηγητής: Εμμανουήλ Τζανάκης

Πάτρα, Ιούνιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Η διάσταση του φύλου στο Ευρωπαϊκό βόλει

Αναστασία Σαββίδου

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Εμμανουήλ Τζανάκης

ΣΕΠ ΕΑΠ, Αναπληρωτής Καθηγητής,
Τμήμα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου
Κρήτης

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μιμήνα Πατεράκη

ΣΕΠ, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών,
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Πάτρα, Ιούνιος 2024

Για να ολοκληρωθεί η παρούσα εργασία συνέβαλαν σημαντικά με τη στήριξη και την καθοδήγησή τους μια πληθώρα ατόμων, που με άμεσο ή έμμεσο τρόπο με βοήθησαν ώστε να φτάσω σε αυτό το αποτέλεσμα. Θα ήθελα λοιπόν να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Εμμανουήλ Τζανάκη για την πολύτιμη καθοδήγησή του ως προς την κατεύθυνση της έρευνάς μου καθώς και για την ενθάρρυνσή του να επιμείνω και να καταφέρω να την ολοκληρώσω. Στη συνέχεια θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του προγράμματος Αθλητικών Σπουδών του ΕΑΠ που με ενέπνευσαν με την αφοσίωση και τις γνώσεις τους. Πολλές ευχαριστίες στις εξέχουσες προσωπικότητες του κόσμου του βόλει που δέχτηκαν με τόση προθυμία να συμμετάσχουν στις συνεντεύξεις και να εμπλουτίσουν με τις ιδέες τους την έρευνά μου. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ ανήκει σε όλους τους δικούς μου ανθρώπους, που με τεράστια υπομονή με στήριξαν σε όλη τη διάρκεια των σπουδών αλλά κυρίως κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά τη διάσταση του φύλου στο ευρωπαϊκό βόλεϊ, εξετάζοντας αφενός την ιστορική εξέλιξη του αθλήματος και αφετέρου τις σημερινές ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων στους ηγετικούς ρόλους. Το βόλεϊ αποτελεί ένα άθλημα στο οποίο ιστορικά η συμμετοχή των ανδρών και των γυναικών είναι εξισορροπημένη, και γι' αυτό χρησιμεύει ως ένας μοναδικός φακός μέσω του οποίου μπορεί να αναλυθεί η δυναμική των φύλων στον αθλητισμό. Η μελέτη εστιάζει στο παράδοξο της δυναμικής γυναικείας συμμετοχής στο άθλημα σε αντίθεση με τη συνεχιζόμενη υποεκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων και ηγετικές θέσεις στο πλαίσιο της διακυβέρνησης του ευρωπαϊκού βόλεϊ. Μέσω συνεντεύξεων με εξέχουσες προσωπικότητες της διοίκησης αθλήματος και ανάλυσης δεδομένων συμμετοχής με βάση το φύλο, καθώς και μέσω ενός αυτοεθνογραφικού δοκιμίου σχετικά με την εμπειρία της εργασίας σε έναν αθλητικό θεσμό, η έρευνα αυτή αναδεικνύει τα συστημικά εμπόδια που περιορίζουν την ανέλιξη των γυναικών σε ηγετικούς ρόλους. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν την ανάγκη για πιο αποτελεσματικές πολιτικές που να προωθούν την ισότητα των φύλων, όχι απλώς με αριθμητική ενίσχυση των γυναικών στα διοικητικά συμβούλια, αλλά με την παροχή πραγματικών ουσιαστικών ευκαιριών. Η παρούσα μελέτη συμβάλλει στον ευρύτερο διάλογο για την ισότητα των φύλων στον αθλητισμό, αποκαλύπτοντας τις τρέχουσες προκλήσεις και προκρίνοντας την ανάγκη για διαρθρωτικές αλλαγές για την επίτευξη πραγματικής ισότητας στο ευρωπαϊκό βόλεϊ.

Λέξεις – Κλειδιά

Βόλεϊ, πετοσφαίριση, φύλο και αθλητισμός, γυναικεία εκπροσώπηση, γυναίκες σε θέσεις ευθύνης, ιστορία του βόλεϊ

Abstract

This thesis explores the gender aspect of European volleyball, examining both the historical development of the sport and the current gender inequalities in leadership roles. Volleyball is a sport in which the participation of men and women has historically been balanced, and therefore serves as a unique lens through which gender dynamics in sport can be analysed. The study focuses on the paradox of dynamic female participation in the sport in contrast to the continued underrepresentation of women in decision-making and leadership positions within the governance of European volleyball. Through interviews with prominent women in sports governing positions and analysis of gendered participation data, as well as an autoethnographic essay on the experience of working in a sports institution, this research highlights the systemic barriers that limit the advancement of women in leadership roles. The findings highlight the need for more effective policies that promote gender equality, not simply by increasing the numbers of women on boards, but by providing real meaningful opportunities. This study contributes to the wider debate on gender equality in sport by revealing the current challenges and highlighting the need for structural changes to achieve real equality in European volleyball.

Keywords

Volleyball, gender and sports, female representation, women in decision-making positions, history of volleyball

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα	vii
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια.....	ix
1. Εισαγωγή.....	1
1.1 Αντικείμενο και επιλογή του θέματος.....	2
1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	3
1.3 Ερευνητικά ερωτήματα	3
1.4 Προσδοκώμενα αποτελέσματα	3
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ.....	4
Θεωρητικό πλαίσιο	4
2. Ιστορική αναδρομή	4
2.1 Επινόηση του βόλεϊ.....	4
2.2 Γυναίκες και βόλεϊ στον κόσμο	5
2.2.1 Διοικητικές δομές του βόλεϊ – FIVB	7
2.3 Γυναίκες και βόλεϊ στην Ευρώπη.....	8
2.3.1 Διοικητικές δομές του βόλεϊ – CEV	8
2.3.2 Διοικητικές δομές του βόλεϊ – Ενώσεις Ζωνών.....	9
3. Θεωρητική θεμελίωση	13
3.1 Ο αθλητισμός ως μεγεθυντικός φακός της κοινωνίας	13
3.2 Η έννοια του φύλου στον αθλητισμό	15
3.3 Η θέση της γυναίκας στον αθλητισμό.....	17
3.4 Η θέση της γυναίκας στο βόλεϊ.....	19
3.5 Οι άνδρες ως σύμμαχοι	20
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ	22
Έρευνα	22
4. Μεθοδολογία.....	22
4.1 Ποιοτική μέθοδος: Συνεντεύξεις με ειδικούς.....	22
4.1.1 Διαδικασία της συνέντευξης	23
4.1.2 Οδηγός συνέντευξης	23
4.1.3 Ανάλυση των συνεντεύξεων	24
4.2 Ποσοτική ανάλυση: Αθλητές και αθλήτριες με δελτία στα αναπτυξιακά πρωταθλήματα ζωνών	24
4.2.1 Συλλογή δεδομένων	24
4.2.2 Ανάλυση των δεδομένων	24
4.3 Αυτοεθνογραφία: προσωπική εμπειρία εργασίας στο ευρωπαϊκό βόλεϊ	24
4.4 Ιστορική έρευνα: Διάσταση του φύλου στο βόλεϊ ανά την ιστορία	25
4.4.1 Μέθοδος ιστορικής έρευνας.....	25
4.4.2 Βασικά σημεία εστίασης.....	25
4.5 Δεοντολογικά ζητήματα.....	25
5. Ανάλυση των συνεντεύξεων	26
5.1 Προφίλ των ομιλητριών και διαθεματικότητα	26
5.1.1 Πρώτη ομιλήτρια.....	27

5.1.2 Δεύτερη ομιλήτρια	27
5.1.3 Τρίτη ομιλήτρια.....	28
5.2 Ανάλυση των θεματικών	28
5.2.1 Ορατότητα και πρότυπα στο γήπεδο αλλά όχι στη διοίκηση.....	28
5.2.2 Ποσοτώσεις: πραγματική ευκαιρία ή απλώς αριθμοί;	31
5.2.3 Ο Bourdieu στην αίθουσα συσκέψεων	32
5.2.4 Πραγματική ευκαιρία για ισότητα	33
5.2.5 Γυναίκες και αθλήματα περιορισμένης επαφής	35
6. Συμπεράσματα και επίλογος	36
Βιβλιογραφία.....	39
Παράρτημα Α: Οδηγός συνέντευξης	42
Παράρτημα Β: Πίνακες εγγεγραμμένων αθλητών και αθλητριών για την αγωνιστική 2023-2024 στα αναπτυξιακά πρωταθλήματα ζωνών	44
Παράρτημα Γ: Αυτοεθνογραφία	48
Αουτσάιντερ εκ των έndon: η διάσταση του φύλου στο κεντρικό γραφείο της CEV.....	48

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΜΚΕ	Αγώνες Μικρών Κρατών Ευρώπης (Games of the Small States of Europe)
CEV	Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία του Βόλεϊ (Confédération européenne de volleyball)
ΔΟΕ	Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή
ΕΟΠΕ	Ελληνική Συνομοσπονδία Πετοσφαίρισης
FIVB	Διεθνής Ομοσπονδία του Βόλεϊ (Fédération Internationale de Volleyball)
FSFI	Διεθνής Γυναικεία Αθλητική Ομοσπονδία (Fédération Sportive Féminine Internationale)
IAAF	Διεθνής Ομοσπονδία Ερασιτεχνικού Αθλητισμού
ΣΕΓΑΣ	Σύνδεσμος των Ελληνικών Γυμναστικών και Αθλητικών Σωματείων
XAN	Χριστιανική Αδελφότητα Νέων (Young Men's Christian Association – YMCA)

1. Εισαγωγή

Το βόλεϊ (πετοσφαίριση) ξεκίνησε στα τέλη του 19ου και εξαπλώθηκε γρήγορα από τις Ηνωμένες Πολιτείες σε όλο τον κόσμο. Σε αντίθεση με άλλα αθλήματα, αποδείχθηκε ιδιαίτερα δημοφιλές και στα δύο φύλα, καταγράφοντας έτσι σημαντικές επιδόσεις στις ομάδες των αντρών και των γυναικών. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί η συσχέτιση της ιστορικής διαμόρφωσης του βόλεϊ και της διάστασης του φύλου στον αθλητισμό. Μέσα από την εξέταση της εξέλιξης του βόλεϊ, η παρούσα έρευνα έχει στόχο να αναδείξει τον σημαντικό ρόλο που έχει διαδραματίσει το συγκεκριμένο άθλημα στην ώθηση και ανάπτυξη της συμμετοχής γυναικών στον αθλητισμό και κατ' επέκταση στην ενδυνάμωσή τους. Επιπλέον πόλο εστίασης της παρούσας μελέτης θα αποτελέσουν οι ανισότητες που παρατηρούνται ως προς τη συμμετοχή γυναικών σε θέσεις ευθύνης, σε σχέση με εκείνη των αντρών, είτε στο αμιγώς αθλητικό πεδίο είτε στο πεδίο των δομών διακυβέρνησης και διοίκησης του Ευρωπαϊκού βόλεϊ. Πρόκειται για το παράδοξο ότι παρά την ευρεία απήχηση του αθλήματος μεταξύ των γυναικών, εξακολουθεί να υπάρχει αξιοσημείωτη υποεκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις λήψης αποφάσεων και σε ηγετικούς ρόλους γενικότερα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού βόλεϊ. Η παρούσα έρευνα θα επιχειρήσει να κατανοήσει ποιοι είναι εκείνοι οι παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτή την έμφυλη ανισοκατανομή, διερευνώντας ταυτόχρονα τις συνέπειές της για το άθλημα και την κοινωνία γενικότερα.

Επομένως, στο πρώτο μέρος θα σκιαγραφήσουμε το θεωρητικό πλαίσιο, επιχειρώντας μια ιστορική αναδρομή για την επινόηση και διαμόρφωση του αθλήματος, μελετώντας παράλληλα τις διοικητικές δομές του βόλεϊ σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο. Κάθε άθλημα έχει ένα συγκεκριμένο πεδίο στο οποίο αναπτύσσεται και το οποίο εξυπηρετεί. Κουβαλά νοήματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και στις ιδιαίτερες συνθήκες της κοινωνίας.

Στην ενότητα 3 η μελέτη μας θα περάσει στη θεωρητική θεμελίωση για τη διερεύνηση της διάστασης του φύλου στον αθλητισμό. Αφού αναλύσουμε τη λειτουργία του αθλητισμού ως καθρέφτη της κοινωνίας, θα μελετήσουμε την έννοια του φύλου στον αθλητισμό και στη συνέχεια θα εξετάσουμε τη θέση της γυναίκας στον αθλητισμό και στο βόλεϊ, χωρίς να παραβλέψουμε τη συμβολή των ανδρών στην εδραίωση του γυναικείου αθλητισμού.

Στο δεύτερο μέρος περνάμε στην έρευνα και τη μεθοδολογία που ακολουθήσαμε. Μέσα από την έρευνα προέκυψαν ορισμένες θεματικές που μας οδήγησαν σε πολύτιμα

συμπεράσματα και μας βοήθησαν να σχηματίσουμε μια πιο σφαιρική άποψη για τη διάσταση του φύλου στο ευρωπαϊκό βόλεϊ.

Τέλος, ως προς το γλωσσικό κομμάτι, θα πρέπει να σημειωθεί ότι έγινε συνειδητά η ευρεία χρήση της λέξης βόλεϊ και μπιτς βόλεϊ και όχι της λέξης πετοσφαίριση. Είναι γεγονός ότι η ελληνική ομοσπονδία στον τίτλο της υιοθετεί τον όρο «πετοσφαίριση». Ωστόσο, στην έρευνά μας επιλέξαμε τον όρο που χρησιμοποιείται κατά κόρον για το συγκεκριμένο άθλημα μέσα στις κοινότητες των αθλητών, των επισήμων, των διοικούντων και κυρίως των οπαδών.

1.1 Αντικείμενο και επιλογή του θέματος

Το αντικείμενο της έρευνας είναι ο τρόπος με τον οποίο αποτυπώνεται η διάσταση του φύλου στον αθλητισμό, εστιάζοντας συγκεκριμένα στο Ευρωπαϊκό βόλεϊ. Η επιλογή του συγκεκριμένου αθλήματος έγινε διότι είναι η πηγή από όπου αντλώ ως ερευνήτρια την όλη εμπειρία μου με τον κόσμο του αθλητισμού. Έχοντας γλωσσολογικό και μεταφραστικό ακαδημαϊκό και εργασιακό προφίλ, μπήκα στον χώρο του αθλήματος μέσω της τρέχουσας εργασίας μου στο Ευρωπαϊκό βόλεϊ. Θέλησα λοιπόν να εμβαθύνω τις γνώσεις μου στον τομέα αυτό μέσα από μια κοινωνιολογική σκοπιά, η οποία θα με βοηθούσε να κατανοήσω καλύτερα τον καινούργιο κόσμο στον οποίο εισερχόμουν. Αυτό σημαίνει ότι ο αθλητισμός δεν είναι απλώς ένας διαφορετικός εργασιακός τομέας, αποτελεί έναν καινούργιο κόσμο, ένα κοινωνικό φαινόμενο με νοήματα και προεκτάσεις που επηρεάζουν κάθε πτυχή της δραστηριότητας στο πλαίσιο του.

Αυτός ο κόσμος, ωστόσο, δεν λειτουργεί σε ένα κενό, παρά έχει σαφείς αλληλεπιδράσεις και συσχετισμούς με την κοινωνία και τις δυναμικές της. Η διάσταση του φύλου αποτελούσε πάντοτε βασικό πυρήνα ενδιαφέροντος, και η μελέτη του στο πλαίσιο του αθλητισμού ήταν το επόμενο λογικό βήμα. Επομένως, η επιλογή του θέματος ταυτίζεται με την επιλογή για την εκπόνηση του παρόντος μεταπτυχιακού προγράμματος.

Η κοινωνιολογική μελέτη του αθλητισμού και συγκεκριμένα της διάστασης του φύλου ευνοεί την ανάπτυξη μιας κριτικής ευαισθητοποίησης που μας ενδυναμώνει με την πρόθεση να σκεφτόμαστε και να δρούμε με κριτική στάση, να προβληματιζόμαστε απέναντι στους συμβατικούς ορισμούς της πραγματικότητας, και έτσι να εντοπίζουμε τις αντιφάσεις και τα ψέματα όπου υπάρχουν (Sage, 1990: 8). Επομένως, κίνητρο για την επιλογή του θέματος αποτελεί η πρόθεση να μελετήσω, να απομυθοποιήσω και να αμφισβητήσω τους

καθιερωμένους έμφυλους ρόλους και τις τάσεις που παρατήρησα στο πλαίσιο του καινούργιου αυτού κόσμου.

1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Όπως αναφέρθηκε ήδη, παρά τις κοινωνικές δυναμικές και αλληλεπιδράσεις που ενέχει ο αθλητισμός, συχνά αναλύεται μόνο σε επίπεδο αριθμητικών αποτελεσμάτων, ως δραστηριότητα ψυχαγωγίας και ανταγωνιστικότητας. Σε ευρύτερο επίπεδο οι συμμετέχοντες και οι θεατές των αθλητικών δραστηριοτήτων τείνουν να παραβλέπουν τις κοινωνικές διαστάσεις και να λειτουργούν σε μια μακάρια άγνοια σχετικά με τους κοινωνικούς συσχετισμούς που ελέγχουν τον αθλητισμό και άλλες μορφές φυσικής δραστηριότητας. Βλέπουν τον αθλητισμό αποκομμένο από την ιστορική του εξέλιξη και σαν ένα φαινόμενο με απολιτική φύση (Sage, 1990: 13).

Η διερεύνηση της διάστασης του φύλου στο ευρωπαϊκό βόλεϊ έχει σκοπό να εμπλουτίσει τη συζήτηση για το συγκεκριμένο άθλημα με μια κριτική κοινωνιολογική διάσταση. Η έρευνα αναδεικνύει προβληματικές που επαναλαμβάνονται ανά τα χρόνια και θα τις θεωρούσε κανείς ξεπερασμένες το 2024. Κατά συνέπεια, ένας βασικός στόχος είναι να συνειδητοποιήσουμε ότι ακόμα διαιώνίζονται έμφυλα στερεότυπα και η αντιμετώπισή τους απαιτεί αλλαγή πορείας.

1.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Με την παρούσα έρευνα επιχειρούμε να απαντήσουμε στο εξής ερώτημα:

Πώς αποτυπώνεται η διάσταση του φύλου στον αθλητισμό και συγκεκριμένα στο Ευρωπαϊκό βόλεϊ;

Για να απαντήσουμε το ερώτημα αυτό θα μελετήσουμε συγκεκριμένα τη διάσταση του φύλου στο αθλητικό και στο διοικητικό κομμάτι, δηλαδή σε διοικητικές δομές του αθλήματος και όσον αφορά την εκπροσώπηση γυναικών σε θέσεις ευθύνης.

1.4 Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Ο πρόεδρος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (ΔΟΕ), Thomas Bach, ανακοίνωσε ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες στο Παρίσι θα αποτελέσουν ιστορικό γεγονός, καθώς για πρώτη φορά θα επιτευχθεί αριθμητική ισότητα μεταξύ αθλητών και αθλητριών, δεδομένου ότι η ΔΟΕ παραχώρησε θέσεις σε γυναίκες και άνδρες με αναλογία 50/50 (Bach, 2024). Στο πλαίσιο αυτό, βασική προσδοκία της παρούσας έρευνας είναι να συμβάλει στον ευρύτερο διάλογο για την ισότητα των φύλων στον αθλητισμό επισημαίνοντας τις προβληματικές περιοχές

που συνεχίζουν να υπάρχουν, παρά τις μεγάλες εξελίξεις προς την κατεύθυνση της ισότητας.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Θεωρητικό πλαίσιο

2. Ιστορική αναδρομή

Η Χριστιανική Αδελφότητα Νέων (XAN) ιδρύθηκε το 1844 στο Λονδίνο από τον George Williams, και το σύμβολό της ήταν ένα κόκκινο τρίγωνο που συμβόλιζε τις τρεις βασικές κατευθύνσεις στις οποίες επικεντρωνόταν: ισορροπία του νου, της ψυχής και του σώματος. Η φυσική αγωγή και τα αθλήματα αποτελούσαν ένα μέρος του προγράμματος της ένωσης αυτής, αλλά ο βασικός στόχος ήταν η ολική ανάπτυξη των μελών της προς τις τρεις αυτές κατευθύνσεις (Tlustý, 2016: 39). Η ιστορία του βόλεϊ ξεκινά το 1895, στη XAN του Holyoke της Μασαχουσέτης, όταν το επινόησε ο William G. Morgan, ο τοπικός διευθυντής Φυσικής Αγωγής. Μπορούμε μάλιστα να προσδιορίσουμε ακόμα και την ακριβή μέρα της γέννησης του αθλήματος, που ήταν η 9η Φεβρουαρίου 1895, όταν πραγματοποιήθηκε το πρώτο παιχνίδι βόλεϊ (Confédération Européenne de Volleyball [CEV], 2013). Το βόλεϊ είναι ένα άθλημα που διαθέτει πλούσια ιστορία που χαρακτηρίζεται έντονα από τις δυναμικές του φύλου. Μέσα από την ιστορική διαδρομή του θα ανακαλύψουμε τη σύνδεσή του με τις ευρύτερες έννοιες της διάστασης του φύλου στον αθλητισμό. Για να καταγράψουμε την ιστορική αναδρομή του Ευρωπαϊκού βόλεϊ ανατρέξαμε στον επετειακό τόμο που εξέδωσε το 2013 η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία του Βόλεϊ (CEV) με την ευκαιρία της επετείου των 40 ετών από την ίδρυσή της, καθώς και σε μια σειρά άρθρων που εκδόθηκαν το 2023 στον ιστότοπο της CEV με την ευκαιρία της επετείου των 50 ετών από την ίδρυσή της.

2.1 Επινόηση του βόλεϊ

Η ανάγκη που ώθησε στην επινόηση του αθλήματος έχει ενδιαφέρον και για την περαιτέρω εξέλιξή του. Η William G. Morgan εργαζόταν ως υπεύθυνος ενός προγράμματος φυσικών δραστηριοτήτων και αθλημάτων στη XAN, μέλη της οποίας ήταν και επιχειρηματίες μεγαλύτεροι σε ηλικία εκτός από νέους. Σκοπός του ήταν να δημιουργήσει μια εναλλακτική του μπάσκετ που να είναι λιγότερο σκληρή αλλά να ενέχει το ίδιο έντονη φυσική δραστηριότητα. (Schmidt, 2016: ix). Τα μαθήματα που διοργάνωνε ήταν πολύ δημοφιλή

και είχαν μεγάλη συμμετοχή. Για να μπορέσει να προσφέρει ποικιλία δραστηριοτήτων στα μέλη της ΧΑΝ, ήρθε αντιμέτωπος με την ανάγκη να βρει μια φυσική δραστηριότητα, ένα παιχνίδι με ανταγωνιστικό χαρακτήρα που να μπορεί να παίζεται ακόμα και τους χειμερινούς μήνες, σε εσωτερικό χώρο, και να μην καταπονεί σωματικά τους αθλητές ή να τους θέτει σε κίνδυνο τραυματισμού. Για να το πετύχει αυτό, συνδύασε διάφορα στοιχεία από άλλα αθλήματα όπως το τένις, το χάντμπολ, το μπάσκετ, το μπέιζμπολ, το μπάδμιντον και το φάουστμπολ (Faustball, ένα παρόμοιο δημοφιλές γερμανικό άθλημα εκείνης της εποχής). Το μπάσκετ είχε επινοηθεί με παρόμοιο σκοπό, δηλαδή τη φυσική δραστηριότητα των νεαρών αθλητών κατά τους χειμερινούς μήνες σε εσωτερικό χώρο. Ωστόσο, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις του Morgan ήταν αρκετά έντονο και σωματικά καταπονητικό, αφού οι παίκτες έπρεπε να τρέχουν να συνέχεια από τη μια άκρη του γηπέδου στην άλλη. Κάτι τέτοιο δεν θα μπορούσαν να το ακολουθήσουν οι επιχειρηματίες μέλη της ΧΑΝ, ο οποίοι ήταν μεγαλύτεροι σε ηλικία και δεν διέθεταν άριστη φυσική κατάσταση. Επιπλέον, ο Morgan ήθελε να διατηρήσει το δίκτυο στο καινούργιο παιχνίδι αλλά να αποφύγει τη χρήση μεγάλου εξοπλισμού. Επινόησε, λοιπόν, ένα λιγότερο έντονο άθλημα, που το ονόμασε «μιντονέτ» (CEV, 2013).

Η φύση του βόλεϊ ως αθλήματος περιορισμένης επαφής με έμφαση στη στρατηγική έναντι της φυσικής κατάστασης το καθιστούσαν προσαρμόσιμο σε διάφορες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών. Η ανάπτυξη του αθλήματος ταυτίζεται στενά με τις κοινωνικές αντιλήψεις για τη σωματική ευθραυστότητα και τον κοινωνικό ρόλο των γυναικών στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, γεγονός που διαμόρφωσε τη δημοτικότητά του μεταξύ των γυναικών και τον τρόπο συμμετοχής τους σε αθλήματα γενικότερα.

2.2 Γυναίκες και βόλεϊ στον κόσμο

Το βόλεϊ αποτελεί ένα άθλημα που προάγει την ομαδικότητα, την επιδεξιότητα και την αντοχή, έχει γίνει μια πηγή ενδυνάμωσης για τις γυναίκες παγκοσμίως. Η εξέλιξη του από δραστηριότητα αναψυχής σε επαγγελματικό άθλημα για γυναίκες αναδεικνύει θέματα όπως οι πολιτιστικές ανταλλαγές, η ισότητα των φύλων και η διεθνής αναγνώριση. Η εξέλιξη του γυναικείου βόλεϊ, σημαντικό ορόσημο της οποίας ήταν η ένταξή του στους Ολυμπιακούς Αγώνες και η δημιουργία πρωταθλημάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, αναδεικνύει τη σημασία του ως άθλημα αλλά και ως μέσο κοινωνικής αλλαγής.

Η ένταξη του γυναικείου βόλεϊ στους Ολυμπιακούς Αγώνες το 1964 αποτέλεσε κομβική στιγμή στην ιστορία του αθλήματος. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Τόκιο ήταν οι πρώτοι που παρουσίασαν γυναικεία ομαδικά αθλήματα, με το βόλεϊ να αποτελεί αξιοσημείωτη προσθήκη (Macnaughtan, 2013). Αυτή η ένταξη ήταν ιδιαίτερα συμβολική στην Ιαπωνία, καθώς αντανakλούσε την επιθυμία της χώρας να καθιερωθεί ως μια σύγχρονη, προοδευτική κοινωνία μετά τις καταστροφές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η νίκη της ιαπωνικής γυναικείας ομάδας βόλεϊ σε αυτούς τους αγώνες, γνωστής ως «Μάγισσες της Ανατολής», συνεπήρε ολόκληρη τη χώρα και προσέελκυσε διεθνή προσοχή στο άθλημα (Macnaughtan, 2013).

Στην Ιαπωνία, η ανάπτυξη του βόλεϊ συνδέθηκε σημαντικά με τον επιχειρηματικό κόσμο, με μεγάλες εταιρείες κλωστοϋφαντουργίας να επενδύουν σε γυναικείες ομάδες στο πλαίσιο των προσπαθειών τους για εταιρική κοινωνική ευθύνη. Το μοντέλο αυτό βοήθησε στην προώθηση ενός επαγγελματικού περιβάλλοντος για τις αθλήτριες και συνέβαλε στην κυριαρχία της Ιαπωνίας στο άθλημα στα μέσα του 20ου αιώνα (Macnaughtan, 2013). Η επιτυχία της ιαπωνικής ομάδας έφερε υπερηφάνεια στη χώρα και ενέπνευσε πολλές νεαρές γυναίκες να ασχοληθούν με το άθλημα, προωθώντας την ισότητα των φύλων και την αύξηση της αθλητικής συμμετοχής των γυναικών (Macnaughtan, 2013).

Στο ντοκιμαντέρ *Οι Μάγισσες της Ανατολής* (The Witches of the Orient) παρακολουθούμε τη συναρπαστική πορεία της Ιαπωνική ομάδας βόλεϊ γυναικών προς το χρυσό μετάλλιο στους Ολυμπιακούς του Τόκιο το 1964. Βλέπουμε τις σκληρές προπονήσεις τους μέσα στην ομάδα και ακούμε και τις προσωπικές τους ιστορίες, καθώς και το πώς απέκτησαν διεθνή φήμη. (Jehannin & Faraut, 2021). Στην ανάλυση της Helen Macnaughtan για την ομάδα αυτή διαβάζουμε ότι η μεγάλη αυτή επιτυχία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην επένδυση εταιρειών κλωστοϋφαντουργίας, όπως η εταιρεία Nichibō. Το βόλεϊ παρουσιάστηκε σαν μια διασκεδαστική δραστηριότητα κατάλληλη για τις εργάτριες της κλωστοϋφαντουργίας, το οποίο θα μπορούσε να καλλιεργήσει και να διατηρήσει την ομαδικότητα μεταξύ των εργατριών, να ενισχύσει την υγεία τους καθώς και το αίσθημα πειθαρχίας. (Macnaughtan, 2014). Είναι πολύ ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε πώς οι στόχοι μιας εμπορικής εταιρείας εναρμονίζονται με τις αξίες και ιδιότητες που προωθεί ένα άθλημα και καταλήγουν στην προώθηση της γυναικείας χειραφέτησης και ενδυνάμωσης. Χρειάστηκε η στήριξη και η επένδυση από μια εταιρική δομή ώστε να αναπτυχθεί

περαιτέρω το άθλημα και να γνωρίσει σημαντική άνθιση. Η πρόσβαση των γυναικών αθλητριών στο άθλημα έγινε δυνατή γιατί εναρμονίστηκε με την εταιρική στρατηγική.

Πέρα από την Ιαπωνία, η δημοτικότητα του βόλεϊ μεταξύ των γυναικών αυξήθηκε σημαντικά παγκοσμίως. Η παγκόσμια απήχηση του αθλήματος έγκειται στην απλότητά του, καθώς απαιτεί ελάχιστο εξοπλισμό και προσφέρει ευκαιρίες τόσο για ψυχαγωγικό όσο και για ανταγωνιστικό παιχνίδι (CEV, 2013). Σε χώρες όπως η Ιταλία, η πετοσφαίριση απέκτησε εξέχουσα θέση στα τέλη του 20ού αιώνα, επηρεασμένη από πολιτιστικές εισαγωγές όπως οι ιαπωνικές σειρές anime που παρουσίαζαν το άθλημα. Αυτή η έκθεση ενέπνευσε μια γενιά νεαρών κοριτσιών να ασχοληθούν με το βόλεϊ, μετατρέποντάς το σε ένα δημοφιλές άθλημα για τις γυναίκες (CEV, 2013).

Η άνοδος του γυναικείου βόλεϊ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ισότητας των φύλων. Πρόσφερε στις γυναίκες την ευκαιρία να διαπρέψουν σε αθλήματα που παραδοσιακά κυριαρχούνταν από άνδρες, και έτσι το βόλεϊ αμφισβήτησε τα κοινωνικά πρότυπα και ενθάρρυνε τις γυναίκες να επιδιώξουν αθλητική καριέρα (Hargreaves, 1994). Η επιτυχία των γυναικών παικτριών βόλεϊ, ιδιαίτερα σε εκδηλώσεις υψηλού προφίλ όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, συνέβαλε στην αναβάθμιση της θέσης των γυναικών στον αθλητισμό και παρείχε πρότυπα για τα νεαρά κορίτσια σε όλο τον κόσμο (Hargreaves, 1994).

Στην Ιαπωνία, η παρακαταθήκη των «μαγισσών της Ανατολής» και η συνεχιζόμενη δημοτικότητα του βόλεϊ μεταξύ των γυναικών έχουν οδηγήσει σε πρωτοβουλίες όπως το «mama-san volleyball», το οποίο ενθαρρύνει τις μεγαλύτερες γυναίκες και τις μητέρες να συμμετέχουν στο άθλημα. Το κίνημα αυτό προωθεί τη σωματική υγεία και προσφέρει μια αίσθηση κοινότητας και ενδυνάμωσης σε γυναίκες που διαφορετικά δεν θα είχαν ευκαιρίες για κοινωνική συμμετοχή (Macnaughtan, 2013).

2.2.1 Διοικητικές δομές του βόλεϊ – FIVB

Ένα σημαντικό θεσμικό πλαίσιο είναι η Διεθνής Ομοσπονδία του Βόλεϊ (Fédération Internationale de Volleyball - FIVB), που ιδρύθηκε το 1947 στο Παρίσι από εκπροσώπους 14 Ευρωπαϊκών χωρών. (Fédération Internationale de Volleyball [FIVB], n.d.). Στην περίοδο μετά τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους η Ευρώπη υπήρξε γόνιμο περιβάλλον για την ίδρυση και εξάπλωση αθλητικών ενώσεων, χάρη στη σημαντική οικονομική ανάπτυξη, τις μεγάλες κοινωνικές αλλαγές και τις τεχνολογικές εξελίξεις. Ο Jarvie στο βιβλίο του

Sport, Culture and Society: An Introduction εξετάζει με ποιους τρόπους το κοινωνικό τοπίο της συγκεκριμένης εποχής άνοιξε τον δρόμο για την ανάπτυξη του αθλητισμού και των αθλητικών δομών διακυβέρνησης. Ο Jarvie, κατά την ανάλυσή της ιστορίας του αθλητισμού του Polley και των απόψεών του περί αλλαγών και συνέχειας μετά το 1945 στον αθλητισμό του Ηνωμένου Βασιλείου, επισημαίνει ότι παρά τις ποσοτικές αλλαγές, διατηρήθηκαν σε γενικές γραμμές ορισμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως η ανάδυση των δομών διοίκησης του αθλητισμού, η επιβολή τυποποιημένων κανόνων και κανονισμών και η δημιουργία τακτικών διοργανώσεων. Τα χαρακτηριστικά αυτά, κατά τον Jarvie, παρέμειναν άθικτα από τη μεταπολεμική εποχή (Jarvie, 2006). Είναι φανερό ότι και η FIVB ιδρύθηκε σε αυτό το κλίμα και έδωσε μια πιο σταθερή και τυποποιημένη μορφή στο άθλημα του βόλεϊ. Στο κλίμα αυτό οι αθλητικοί οργανισμοί πολλών χωρών συμβόλιζαν και την ανάγκη για ένωση και ειρήνη και την μετατροπή των διεθνών αντιπαραθέσεων σε αθλητικές αναμετρήσεις. Η δομημένη διακυβέρνηση του αθλήματος συνέβαλε στην εξάπλωσή του σε διεθνές επίπεδο τόσο σε άντρες αθλητές όσο και σε γυναίκες αθλήτριες.

2.3 Γυναίκες και βόλεϊ στην Ευρώπη

2.3.1 Διοικητικές δομές του βόλεϊ – CEV

Το βόλεϊ έφτασε στη Γηραιά Ήπειρο μέσω των Αμερικανών Στρατιωτών που είχαν εγκατασταθεί στην Ευρώπη. Το πρώτο Ευρωπαϊκό πρωτάθλημα διοργανώθηκε το 1948 για τους άνδρες και το 1949 για τις γυναίκες. (Ferraro, 2023). Το 1963 η FIVB αποφάσισε να ιδρύσει διάφορους επιμέρους οργανισμούς μικρότερης κλίμακας, μεταξύ των οποίων και η Ευρωπαϊκή Αθλητική Επιτροπή (European Sports Commission – ESC), η οποία είχε ως βασική της αποστολή να βοηθήσει και να στηρίζει την προώθηση, τη διοίκηση και την ανάπτυξη του βόλεϊ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Πρόεδρος της επιτροπής ήταν ο Max Wasterlain. Τα μέλη της ήταν 18 και περιλάμβαναν τις εθνικές ομοσπονδίες από τις εξής χώρες: Ανατολική Γερμανία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σοβιετική Ένωση, Σουηδία, Τουρκία, και Τσεχοσλοβακία. Το 1972 στο Συνέδριο της FIVB, αποφασίστηκε ότι οι αθλητικές ενώσεις των πέντε ηπείρων θα μετατραπούν σε ηπειρωτικές συνομοσπονδίες (CEV, 2013).

Επομένως, δέκα χρόνια μετά την ESC, ιδρύθηκε επίσημα στις 09 Σεπτεμβρίου του 1973 στη Χάγη, η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία του Βόλεϊ (Confédération européenne de volleyball – CEV). Ο πρώτος πρόεδρος της CEV ήταν ο Giancarlo Gianozzi και η έδρα της

ήταν στις Βρυξέλλες. Το 1989 η έδρα της CEV μεταφέρθηκε στο Λουξεμβούργο, όπου και παραμένει μέχρι σήμερα (CEV, 2013). Η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία του Βόλεϊ αποτελεί μη κερδοσκοπική οργάνωση, τη μοναδική ένωση εθνικών ομοσπονδιών που αναγνωρίζεται επίσημα από τη Διεθνή Ομοσπονδία του Βόλεϊ (FIVB) και αποτελεί το διοικητικό όργανο του βόλεϊ στην Ευρώπη, το οποίο επιβλέπει την οργάνωση και τη ρύθμιση του αθλήματος σε ολόκληρη την ήπειρο. Μέλη της είναι οι 56 εθνικές ομοσπονδίες της Ευρώπης. Με βάση τα στοιχεία που ισχύουν κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, μεταξύ των 56 ομοσπονδιών, μόνο επτά έχουν γυναίκα πρόεδρο: το Γιβραλτάρ, η Ελβετία, η Ιρλανδία, το Ισραήλ, το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία και η Σουηδία.

2.3.2 Διοικητικές δομές του βόλεϊ – Ενώσεις Ζωνών

Ένα από τα βασικά στοιχεία της δομής διακυβέρνησής της CEV είναι το δίκτυο των ενώσεων ζωνών (Zonal Associations), οι οποίες λειτουργούν ως περιφερειακές θυγατρικές ενώσεις που διευκολύνουν την ανάπτυξη και τη διαχείριση του βόλεϊ σε πιο τοπικό επίπεδο. Η Ευρώπη είναι χωρισμένη σε έξι ζώνες, οι οποίες έχουν ιδρυθεί με βάση τη γεωγραφική κατανομή, γλωσσικούς ή πολιτιστικούς δεσμούς και αποτελούνται από εθνικές ομοσπονδίες, εφόσον έχουν προηγουμένως αποκτήσει την έγκριση των Συνομοσπονδιών τους (CEV, 2023). Αφού εγκριθούν από την FIVB και τη CEV, οι ενώσεις ζωνών είναι υπεύθυνες, στις αντίστοιχες περιφέρειές τους, για τη διοργάνωση τοπικών, εθνικών και περιφερειακών αγώνων βόλεϊ, για τη διασφάλιση της τήρησης του καταστατικού, των κανονισμών, κανόνων και των αποφάσεων της FIVB και της CEV, για τη διοργάνωση αναπτυξιακών πρωταθλημάτων μεταξύ των μελών της κάθε ένωσης ζώνης (CEV, 2023). Ο βασικός στρατηγικός τους σκοπός είναι η διάδοση του βόλεϊ σε επίπεδο παιδών και εφήβων. (CEV, n.d.).

Οι ενώσεις ζωνών της CEV ιδρύθηκαν σε μια προσπάθεια να αποκεντρωθεί η διαχείριση του βόλεϊ, επιτρέποντας μια αποτελεσματικότερη διακυβέρνηση και ανάπτυξη του αθλήματος στις διάφορες περιφέρειες της Ευρώπης. Κάθε ένωση ζώνης δημιουργήθηκε για να αντιμετωπίσει τις μοναδικές ανάγκες και προκλήσεις του βόλεϊ στην αντίστοιχη περιοχή της (CEV, n.d.). Ακολουθεί μια επισκόπηση του σχηματισμού και της ανάπτυξης κάθε ένωσης ζώνης:

Βαλκανική Ένωση Βόλεϊ (Balkan Volleyball Association – BVA)

Ιδρύθηκε αρχικά το 1998 στην Ορεστιάδα, αλλά χρειάστηκε να διακόψει τη δραστηριότητά της λόγω της κρίσιμης κατάστασης που επικρατούσε στα Βαλκάνια εκείνη την εποχή. Ωστόσο το 2000, με πρωτοβουλία της Ελληνικής Ομοσπονδίας Πετοσφαίρισης (ΕΟΠΕ), ψηφίστηκε ομόφωνα η επανίδρυσή της, κατά την έκτακτη Γενική Συνέλευση που έλαβε χώρα στην Αθήνα. Μέλη της, εκτός από την Ελλάδα, είναι η Αλβανία, η Βόρεια Μακεδονία, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη, η Βουλγαρία, το Κόσοβο, το Μαυροβούνιο, η Μολδαβία, η Ρουμανία, η Σερβία και η Τουρκία. Αποτελεί την παλαιότερη από τις έξι ενώσεις ζωνών. Αξίζει να σημειωθεί ότι μέρος της αποστολής της Βαλκανικής Ένωσης, εκτός από τη διοργάνωση πρωταθλημάτων και τη διάδοση του βόλεϊ, είναι και η καλλιέργεια δυνατής φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των μελών της, χτίζοντας μια γερή βάση για τη διατήρηση της ειρήνης στην περιοχή (CEV, n.d.).

Ένωση Βόλεϊ Ανατολικής Ευρώπης (Eastern European Volleyball Zonal Association – EVZA)

Ιδρύθηκε το 2005 στη Jurmala της Λετονίας από επτά χώρες, την Εσθονία, τη Λετονία, τη Λευκορωσία, Λιθουανία, την Ουκρανία, την Πολωνία, και Ρωσία. Το Αζερμπαϊτζάν, Αρμενία και η Γεωργία προσχώρησαν στην EEVZA σε μεταγενέστερο στάδιο. Η ίδρυση της συγκεκριμένης ένωσης ήρθε για να καλύψει τις ειδικές αναπτυξιακές ανάγκες του βόλεϊ σε αυτές τις χώρες, οι οποίες είχαν ιστορικά ισχυρά προγράμματα βόλεϊ, αλλά απαιτούσαν καλύτερη ενσωμάτωση στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο (CEV, n.d.).

Ένωση Βόλεϊ Κεντρικής Ευρώπης (Central European Volleyball Zonal Association – MEVZA):

Ιδρύθηκε το 2002 στο Schwechat της Αυστρίας και μέλη της είναι η Αυστρία, το Ισραήλ, η Κροατία, η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, η Ουγγαρία, η Σλοβακία, η Σλοβενία και η Τσεχία. Το Λουξεμβούργο αποτελεί την πιο πρόσφατη προσάρτηση στη συγκεκριμένη ζώνη, ενώ παλιότερα ανήκε στη ζώνη μικρών χωρών. Ο λόγος της αλλαγής ήταν η ανάγκη να αναμετρηθούν οι εθνικές ομάδες του Λουξεμβούργου με τις πιο δυνατές εθνικές ομάδες που αποτελούν μέλη της MEVZA (CEV, n.d.).

Ένωση Μικρών Κρατών (Small Countries Association – SCA):

Σκοπός της δημιουργίας αυτής της ένωση ήταν να εκπροσωπηθούν τα συμφέροντα των μικρότερων Ευρωπαϊκών χωρών, με πληθυσμό κάτω του ενός εκατομμυρίου. Μέλη της είναι η Ανδόρρα, η Βόρεια Ιρλανδία, το Γιβραλτάρ, η Γροιλανδία, η Ισλανδία, η Ιρλανδία

το Λιχτενστάιν, η Μάλτα, το Μονακό, οι Νήσοι Φερόες, η Ουαλία, το Σαν Μαρίνο και η Σκωτία (CEV, n.d.).

Στο Συνέδριο της ΔΟΕ το 1984 στο Λος Άντζελες, οκτώ μικρά κράτη της Ευρώπης αποφάσισαν να ιδρύσουν τους Αγώνες Μικρών Κρατών της Ευρώπης. Οι αγώνες αυτοί διεξάγονται από 1985 κάθε δύο χρόνια και αργότερα ακολούθησε η ίδρυση της σημερινής Ένωσης Μικρών Κρατών (CEV, n.d.).

Ένωση Βόλεϊ Δυτικής Ευρώπης (Western European Volleyball Zonal Association – WEVZA):

Ιδρύθηκε στην Κοπεγχάγη της Δανίας στις 26 Σεπτεμβρίου 2013 και αποτελείται από οκτώ εθνικές ομοσπονδίες: το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελβετία, η Ισπανία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες και η Πορτογαλία. Στόχοι της είναι η προώθηση και εξάπλωση του βόλεϊ σε όλες της μορφές του και επιδιώκει επίσης την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των ομοσπονδιών που είναι μέλη της, των επισήμων καθώς και των προπονητών, των διαιτητών και των αθλητών (CEV, n.d.).

Ισορροπία μεταξύ των φύλων και εκπροσώπηση:

Ενώ γίνονται προσπάθειες για την εξισορροπημένη εκπροσώπηση των φύλων στις διοικητικές θέσεις, υπάρχει ακόμα μεγάλο περιθώριο προς βελτίωση και εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες. Με βάση τα στοιχεία που ισχύουν κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, από τις έξι ζώνες μόνο οι ζώνες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης έχουν γυναίκα πρόεδρο.

Συμμετοχή ανδρών και γυναικών – Ποσοτικά στοιχεία

Παράλληλα, αν εξετάσουμε τα ποσοτικά στοιχεία από τη βάση δεδομένων της CEV σχετικά με τις διοργανώσεις των ενώσεων ζώνης για την αγωνιστική περίοδο 2023-2024, δηλαδή τα αναπτυξιακά πρωταθλήματα ηλικιακής κατηγορίας K18 και K20 γυναικών και ανδρών θα διαπιστώσουμε ότι ο αριθμός των αθλητών και αθλητριών παρουσιάζεται αρκετά εξισορροπημένος. Συγκεκριμένα, στην ηλικιακή κατηγορία K18, από τις 56 εθνικές ομοσπονδίες της Ευρώπης έχουμε 900 εγγεγραμμένες αθλήτριες με δελτίο στο πρωτάθλημα γυναικών και 820 αθλητές στο πρωτάθλημα ανδρών (βλ. Πίνακες 1 και 2 στο Παράρτημα Β). Στην ηλικιακή κατηγορία K20, αντίστοιχα, έχουμε 947 εγγεγραμμένες αθλήτριες με δελτίο στο πρωτάθλημα γυναικών και 946 αθλητές στο πρωτάθλημα ανδρών (βλ. Πίνακες

3 και 4 στο Παράρτημα Β). Αντίθετα από τις τάσεις που καταγράφονται στις θέσεις ηγεσίας, δεν προκύπτει καμία σημαντική διαφορά στη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στο αθλητικό κομμάτι.

Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι οι ενώσεις ζωνών της CEV παίζουν σημαντικό ρόλο στη διακυβέρνηση και την ανάπτυξη του βόλεϊ σε ολόκληρη την Ευρώπη. Συμβάλλουν στο άθλημα με την αντιμετώπιση περιφερειακών αναγκών, τη διοργάνωση αγώνων και την προώθηση του βόλεϊ στις μικρές ηλικιακές κατηγορίες. Από την άποψη του φύλου, οι ενώσεις έχουν κάνει βήματα προόδου στην προώθηση της συμμετοχής και της ηγεσίας των γυναικών στο άθλημα, ωστόσο οι τα στερεότυπα εξακολουθούν να ισχύουν. Ενώ παρατηρούνται θετικές τάσεις, ο ρυθμός της αλλαγής είναι αργός. Χρειάζονται συνεχείς προσπάθειες και δέσμευση από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς για να ξεπεραστούν αυτά τα εμπόδια και να μπορέσει το Ευρωπαϊκό βόλεϊ να ανοίξει την πόρτα στη διαφορετικότητα και τη συμπερίληψη.

Αριθμητική ισότητα

Κατά τη συζήτηση για την ισότητα των φύλων στον αθλητισμό, η εστίαση μόνο στην επίτευξη αριθμητικής ισότητας στη συμμετοχή θα πρέπει να θεωρείται το σημείο εκκίνησης και όχι ο απώτερος στόχος. Η επίτευξη ίσης εκπροσώπησης όσον αφορά τον αριθμό των αθλητών και αθλητριών είναι αναμφισβήτητα ένα θετικό βήμα, αποτελεί ωστόσο το ελάχιστο για την αντιμετώπιση του χάσματος μεταξύ των δύο φύλων. Όπως υποστηρίζει η Michele Donnelly στην ανάλυσή της για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του Παρισιού 2024, η επίτευξη πραγματικής ισότητας των φύλων απαιτεί μια ευρύτερη, πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση (Donnelly, 2023).

Μια σημαντική παράμετρος είναι η διατύπωση ενός σαφούς ορισμού του τι πραγματικά σημαίνει ισότητα των φύλων στον αθλητισμό. Υπερβαίνει την καταμέτρηση των συμμετεχόντων και περιλαμβάνει τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών, προβολής και αναγνώρισης σε διάφορες πτυχές του αθλητικού κόσμου. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή στις γυναίκες αθλήτριες ίσων πόρων, χορηγιών, κάλυψης από τα μέσα ενημέρωσης και ρόλων λήψης αποφάσεων. Ο πανηγυρισμός της ισότητας των φύλων με βάση μόνο τους αριθμούς μπορεί να αποκρύψει τις συνεχιζόμενες ανισότητες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σε αυτούς τους άλλους κρίσιμους τομείς.

Για παράδειγμα, ακόμη και όταν η συμμετοχή των γυναικών φτάσει στην ισοτιμία με την αντίστοιχη των ανδρών, οι διακρίσεις στην εκπροσώπηση από τα μέσα ενημέρωσης ή στην αποτίμηση των επιτευγμάτων τους μπορεί να διαιωνίζουν την ανισότητα. Ως εκ τούτου, οι συζητήσεις για την ισότητα των φύλων στον αθλητισμό θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα όχι μόνο στο πόσες γυναίκες συμμετέχουν, αλλά και στο πώς υποστηρίζονται, στο αν γίνονται σεβαστές και στο πώς αξιολογούνται καθ' όλη τη διάρκεια της αθλητικής τους καριέρας. Η πραγματική ισότητα των φύλων θα επιτευχθεί μόνο όταν τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες αθλητές θα έχουν ίση μεταχείριση σε κάθε πτυχή του αθλητισμού, από τους πόρους έως την εκπροσώπηση (Donnelly, 2023).

3. Θεωρητική θεμελίωση

Το βόλεϊ, όπως και κάθε αθλητική δραστηριότητα, αποτελεί μέρος ενός συνόλου, και διαπραγματεύεται έννοιες και νοήματα που υπάρχουν ευρύτερα σε όλη την κοινωνία. Για να κατανοήσουμε καλύτερα τις λειτουργίες του αθλήματος και προτού περάσουμε στη διάσταση του φύλου, η οποία αποτελεί και το κεντρικό κομμάτι της έρευνας αυτής, είναι σημαντικό να καταλάβουμε τη σημασία και τη λειτουργία του αθλητισμού. Γιατί ξεκινάμε να μελετάμε τα φαινόμενα αυτά; Πώς οι απαντήσεις που ζητάμε μέσα από τη μελέτη του βόλεϊ και του αθλητισμού γενικότερα μας οδηγούν σε καλύτερη κατανόηση της κοινωνίας και του εαυτού μας μέσα σε αυτήν.

3.1 Ο αθλητισμός ως μεγεθυντικός φακός της κοινωνίας

Ο αθλητισμός αποτελεί κάτι περισσότερο από έναν απλό σωματικό ανταγωνισμό. Λειτουργεί ως ένας ισχυρός φακός μέσω του οποίου μπορούν να παρατηρηθούν οι αξίες, οι συγκρούσεις και οι μετασχηματισμοί που συμβαίνουν στο εσωτερικό μιας κοινωνίας. Όταν μελετάμε τον αθλητισμό, ουσιαστικά μαθαίνουμε πολλά για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι πολιτιστικές, κοινωνικές και πολιτικές δομές μιας κοινωνίας, και το πώς ο αθλητισμός αποκαλύπτει και δημιουργεί τις κοινωνικές αναφορές. Στις προσεγγίσεις τους για τις δυναμικές αυτές ο Grant Jarvie και η Χριστίνα Κουλούρη τονίζουν ότι ο αθλητισμός λειτουργεί ως μικρόκοσμος ευρύτερων κοινωνικών διεργασιών.

Όπως τονίζει ο Jarvie στο βιβλίο του *Sport, Culture and Society: An Introduction*, ο αθλητισμός είναι βαθιά συνυφασμένος με τις κοινωνικές αξίες, αντανakλώντας συχνά τα κυρίαρχα πολιτιστικά πρότυπα της εποχής. Για παράδειγμα, η έμφαση στον ανταγωνισμό, τα ατομικά επιτεύγματα και την ομαδική εργασία στον αθλητισμό αντικατοπτρίζει τις αξίες

που συναντώνται στις καπιταλιστικές κοινωνίες, όπου η επιτυχία μετριέται συχνά με βάση τις ατομικές επιδόσεις και την ικανότητα εργασίας σε ομαδικό πλαίσιο. Επιπλέον, ο αθλητισμός λειτουργεί ως πεδίο όπου παίζονται ζητήματα τάξης, φυλής και εθνικισμού. Ο Jarvie υποστηρίζει ότι ο αθλητισμός χρησιμεύει ως σκηνή όπου οι κοινωνικές ταυτότητες κατασκευάζονται και αμφισβητούνται, γεγονός που τον καθιστά βασικό τόπο για την κατανόηση της κοινωνικής δυναμικής (Jarvie, 2012).

Παρόμοια άποψη εκφράζει και η Χ. Κουλούρη, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο ο αθλητισμός έχει εξελιχθεί στα αστικά περιβάλλοντα ως αντανάκλαση της κοινωνικής αλλαγής. Η ανάπτυξη του οργανωμένου αθλητισμού στις πόλεις συνδέεται στενά με την ανάπτυξη της σύγχρονης αστικής ζωής, όπου ο αθλητισμός έγινε ένας τρόπος για τα άτομα να εμπλακούν με τον μεταβαλλόμενο κοινωνικό ιστό του περιβάλλοντός τους. Η Κουλούρη εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους ο αθλητισμός στις αστικές περιοχές αντανakλά την πολυπλοκότητα της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, από την εμφάνιση νέων κοινωνικών τάξεων μέχρι τη μεταβαλλόμενη φύση της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής (Κουλούρη, 1997). Συνεπώς, ο αθλητισμός λειτουργεί ως καθρέφτης της αστικοποίησης και των αλλαγών στις κοινωνικές δομές.

Πέρα από την αντανάκλαση των κοινωνικών προτύπων, ο αθλητισμός παίζει επίσης ενεργό ρόλο στη διαμόρφωσή τους. Ιστορικά, ο αθλητισμός προσέφερε ευκαιρίες σε περιθωριοποιημένες ομάδες να αμφισβητήσουν τις κοινωνικές ανισότητες. Ο Jarvie επισημαίνει ότι ο αθλητισμός αποτέλεσε αρένα για τον αγώνα κατά των φυλετικών και έμφυλων διακρίσεων. Αθλητές όπως ο Jackie Robinson και η Billie Jean King χρησιμοποίησαν τη φήμη τους για να αμφισβητήσουν τα στερεότυπα και να προωθήσουν την κοινωνική δικαιοσύνη, αποδεικνύοντας ότι ο αθλητισμός μπορεί να αποτελέσει ένα ισχυρό εργαλείο για τον κοινωνικό μετασχηματισμό (Jarvie, 2012).

Ο αθλητισμός διασταυρώνεται επίσης με την πολιτική και την εθνική ταυτότητα. Οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις, όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες ή το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA, έχουν συχνά πολιτική σημασία, καθώς χρησιμεύουν ως μέσο ώστε οι χώρες να προβάλλουν την εθνική τους ταυτότητα σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Κουλούρη εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο ο αθλητισμός στην αστική κοινωνία συχνά ενισχύει την εθνική ταυτότητα, χρησιμοποιώντας την κοινωνική εμπειρία της συμμετοχής σε αθλητικές εκδηλώσεις για να ενισχύσει το αίσθημα του ανήκειν μεταξύ των πολιτών. (Κουλούρη, 1997).

Συνοψίζοντας, ο αθλητισμός αποτελεί έναν εξαιρετικό φακό για την κατανόηση της κοινωνίας, καθώς δεν αποτελεί μόνο αντανάκλαση της, αλλά παίζει και ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση και την εξέλιξή της. Μέσω της μελέτης του αθλητισμού, αποκτούμε πολύτιμες γνώσεις για τους πολύπλοκους τρόπους με τους οποίους λειτουργούν και εξελίσσονται οι κοινωνίες.

3.2 Η έννοια του φύλου στον αθλητισμό

Η έννοια του φύλου στον αθλητισμό έχει υποστεί σημαντική εξέλιξη, επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό τις μελέτες και την πρακτική του αθλητισμού. Ιστορικά, ο αθλητισμός ήταν κατά κύριο λόγο ανδροκρατούμενος, με τις γυναίκες να έχουν περιορισμένες ευκαιρίες συμμετοχής. Ωστόσο, από τα τέλη του 20ού αιώνα, το φύλο αναδεικνύεται όλο και περισσότερο ως ένα καθοριστικό πρίσμα με βάση το οποίο ο αθλητισμός αναλύεται, κρίνεται και αναδομείται. Αυτή η αλλαγή έχει οδηγήσει σε μια πιο συμπεριληπτική κατανόηση του αθλητισμού και έχει δώσει έναυσμα για κρίσιμες συζητήσεις σχετικά με την ισότητα των φύλων, την εκπροσώπηση και τη διαθεματικότητα στον αθλητισμό.

Η έννοια του φύλου εμφανίστηκε στη μελέτη του αθλητισμού κατά τη δεκαετία του '70, και επίσημη εισαγωγή θεωρείται ότι έγινε μέσω της κοινωνιολόγου του αθλητισμού Ann Hall, με τη μονογραφία της που είχε τίτλο *Sport and Gender: A Feminist Perspective on the Sociology of Sport*. Στη μελέτη αυτή η Hall ανέτρεξε τις κοινωνιολογικές έρευνες και την υπάρχουσα βιβλιογραφία σε σχέση με τη γυναικεία εμπειρία στον αθλητισμό και ανέπτυξε μια κριτική ανάλυση αυτού του υλικού από φεμινιστική σκοπιά. Ήταν η πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε ο όρος «κοινωνικό φύλο» (gender) σε αντίθεση με το «βιολογικό φύλο» (sex) (Bandy, 2014). Στα ελληνικά χρησιμοποιούμε τη λέξη «φύλο» και προσθέτουμε τον επιθετικό προσδιορισμό «κοινωνικό» ή «βιολογικό», ώστε να καθορίσουμε από ποια σκοπιά θα προσεγγίσουμε την έννοια του φύλου. Στα αγγλικά η λέξη gender (κοινωνικό φύλο) χρησιμοποιήθηκε με σκοπό να απορρίψει τον βιολογικό ντετερμινισμό και να αναδείξει ότι τα πολιτισμικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά και οι συμπεριφορές που συνδέονται συνήθως με ένα φύλο αποτελούν κοινωνική κατασκευή (Bandy, 2024). Βασικό αξίωμα στην κοινωνιολογία αποτελεί η θεώρηση ότι η κοινωνία είναι κοινωνικό κατασκεύασμα. Όλα τα νοήματα που περιβάλλουν την κοινωνική ύπαρξη του ανθρώπου, σε όλες τις πτυχές της, είναι κοινωνικά κατασκευάσματα. Τα νοήματα αυτά διαμορφώνουν τις ερμηνείες που δίνουμε σχετικά με καταστάσεις, με ιδέες, με γεγονότα και τελικά διαμορφώνουν και τη στάση μας απέναντι σε αυτά. Κάπως έτσι διαμορφώνεται η κοινωνική

μας ύπαρξη (Sage, 1990). Η έννοια της «κοινωνικής κατασκευής» αποκτά σημαντική αξία όταν συνειδητοποιούμε ότι οι έννοιες που έχουμε κατασκευάσει ως κοινωνία μπορούν να αλλάξουν όταν αλλάξουμε κι εμείς.

Την ίδια εποχή, συντελούνται μεγάλες μετατοπίσεις και αλλαγές στη θεωρητική και ακαδημαϊκή σκέψη και μεθοδολογία. Τα όρια μεταξύ των διαφόρων επιστημών γίνονται πιο θολά και αναδεικνύονται νέες προσεγγίσεις και διεπιστημονικοί κλάδοι, ενώ παράλληλα αναπτύσσονται και οι γυναικείες σπουδές. (Bandy, 2024). Αυτό το τοπίο ευνόησε σημαντικά την ένταξη της έννοιας του «κοινωνικού φύλου» σε διάφορους επιστημονικούς κλάδους και κατ' επέκταση και στις αθλητικές σπουδές.

Η αλλαγή παραδείγματος (paradigm shift) από τη θεώρηση του φύλου ως στατικής κατηγορίας στην κατανόησή του ως συσχετιστικής και διαθεματικής διαδικασίας άνοιξε νέες κατευθύνσεις για τις αθλητικές σπουδές. Η αλλαγή αυτή ενθάρρυνε την άσκηση κριτικής στους αθλητικούς θεσμούς που διαιώνιζαν την ανισότητα των φύλων και οδήγησε σε μια ευρύτερη εξέταση του τρόπου με τον οποίο το φύλο διασταυρώνεται με άλλες κοινωνικές κατηγορίες, όπως η φυλή, η τάξη και η σεξουαλικότητα. Για παράδειγμα, η συμπερίληψη της διαθεματικότητας επέτρεψε στους μελετητές να υπερβούν τη μονολιθική θεώρηση του φύλου και να διερευνήσουν πώς διάφορες μορφές ταυτότητας διαμορφώνουν τις εμπειρίες των ατόμων στον αθλητισμό (Bandy, 2014).

Μια από τις κρίσιμες συνεισφορές αυτής της αλλαγής ήταν η αναγνώριση της δυναμικής της εξουσίας που ενσωματώνεται στον αθλητισμό. Οι μελετητές του φεμινισμού και του φύλου άρχισαν να αναλύουν τον τρόπο με τον οποίο οι αθλητικοί οργανισμοί συχνά ενισχύουν τις πατριαρχικές αξίες προωθώντας τον υπερανδρισμό και περιθωριοποιώντας τις γυναίκες αθλήτριες. Η ανάλυση αυτή επεκτάθηκε στις απεικονίσεις των αθλητών στα μέσα ενημέρωσης, όπου οι γυναίκες συχνά σεξουαλικοποιούνταν ή ευτελιζόνταν, διαιωνίζοντας έτσι τα στερεότυπα για τη θηλυκότητα και τον αθλητισμό (Bandy, 2014).

Συμπερασματικά, η έννοια του φύλου στον αθλητισμό έχει εξελιχθεί από την εστίαση στις βιολογικές διαφορές σε μια πιο διαφοροποιημένη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το φύλο κατασκευάζεται κοινωνικά και συνυφαίνεται με άλλους δείκτες ταυτότητας. Αυτή η εξέλιξη έχει συμβάλει καθοριστικά στην αμφισβήτηση των έμφυλων προτύπων και στην προώθηση μεγαλύτερης συμπεριληπτικότητας στον αθλητισμό. Η μελέτη του φύλου στον αθλητισμό συνεχίζει να επεκτείνεται, με γνώμονα τις συνεχιζόμενες συζητήσεις σχετικά με την ισότητα, την εκπροσώπηση και την ανάγκη για πιο διαφορετικές και δίκαιες αθλητικές πρακτικές.

3.3 Η θέση της γυναίκας στον αθλητισμό

Μέσα από τη μελέτη της ιστορίας του αθλητισμού διαπιστώνουμε οι γυναίκες αντιμετώπιζαν σταθερά σημαντικά εμπόδια στη συμμετοχή τους στον αθλητισμό, γεγονός που αντανakλούσε τις ευρύτερες κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με τους ρόλους των φύλων και τη δημόσια σφαίρα. Ωστόσο, οι γυναίκες αγωνίζονταν συνεχώς για τη θέση τους στον κόσμο του αθλητισμού, ξεπερνώντας τις αντιστάσεις για να κερδίσουν αναγνώριση και ίσες ευκαιρίες. Η πορεία των γυναικών στον αθλητισμό αναδεικνύει μια πορεία επιμονής, καινοτομίας και σταδιακής προόδου, με τη συμβολή πρωτοπόρων ατόμων και κινημάτων που αναδιαμόρφωσαν το αθλητικό τοπίο.

Το σύγχρονο ολυμπιακό κίνημα, που ιδρύθηκε από τον Pierre de Coubertin το 1894, αποτελεί παράδειγμα των έμφυλων εμποδίων που αντιμετώπισαν οι γυναίκες αθλήτριες. Ο Coubertin, επηρεασμένος από τις κυρίαρχες ευρωπαϊκές αριστοκρατικές και ανδρικές αξίες της εποχής, σχεδίασε τους Ολυμπιακούς Αγώνες ως έναν ανδροκρατούμενο θεσμό, αποκλείοντας αρχικά εντελώς τις γυναίκες από τους αγώνες. Παρά το γεγονός αυτό, οι γυναίκες άρχισαν να δημιουργούν χώρους για τον εαυτό τους στον αθλητισμό ήδη από τον 19ο αιώνα, με μερικούς από τους πρώτους γυναικείους αγώνες να λαμβάνουν χώρα σε ανεπίσημες διοργανώσεις, (Carpentier & Lefèvre, 2006).

Σημαντικό σημείο καμπής ήταν οι αρχές του 20ού αιώνα, όταν η συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό άρχισε να συμβαδίζει με το φεμινιστικό κίνημα. Έτσι όπως τα κοινωνικά πρότυπα άρχισαν να αλλάζουν μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι γυναίκες απαιτούσαν όλο και περισσότερο το δικαίωμα να συμμετέχουν σε δημόσιες και ανταγωνιστικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου του αθλητισμού. Την περίοδο αυτή δημιουργήθηκαν γυναικείες αθλητικές οργανώσεις και καθιερώθηκαν διεθνείς διαγωνισμοί ειδικά για γυναίκες αθλήτριες, αμφισβητώντας το ανδροκρατούμενο status quo (Leigh & Bonin, 1997).

Μια από τις προσωπικότητες με τη μεγαλύτερη επιρροή στην προώθηση του γυναικείου αθλητισμού ήταν η Madame Alice Milliat. Είχε απογοητευτεί από την έλλειψη ευκαιριών για τις αθλήτριες, ιδίως στα αγωνίσματα του στίβου, οπότε ίδρυσε το 1921 τη Διεθνή Γυναικεία Αθλητική Ομοσπονδία (Fédération Sportive Féminine Internationale, FSFI). Ο οργανισμός αυτός αποσκοπούσε στη δημιουργία μιας πλατφόρμας για διεθνείς αθλητικούς αγώνες γυναικών, οδηγώντας στην καθιέρωση των Ολυμπιακών Αγώνων Γυναικών. Οι αγώνες αυτοί αποτέλεσαν μια τολμηρή διεκδίκηση του δικαιώματος των γυναικών να

συμμετέχουν σε αθλήματα υψηλού επιπέδου, προσελκύοντας συμμετοχές από όλο τον κόσμο και φέρνοντας στο προσκήνιο τις ανισότητες των Ολυμπιακών Αγώνων (Leigh & Bonin, 1997). Οι προσπάθειες της Milliat συνέβαλαν καθοριστικά στην άσκηση πίεσης στη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή (ΔΟΕ) και στη Διεθνή Ομοσπονδία Ερασιτεχνικού Αθλητισμού (IAAF) ώστε να συμπεριληφθούν περισσότερα γυναικεία αγωνίσματα στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Ωστόσο, η πρόοδος αυτή δεν ήρθε εύκολα. Οι ανδροκρατούμενοι αθλητικοί θεσμοί της εποχής αντιστάθηκαν σε αυτές τις αλλαγές, συχνά εξοβελίζοντας τα γυναικεία αθλήματα στο περιθώριο. Για παράδειγμα, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Άμστερνταμ το 1928, οι γυναίκες επιτράπηκε να συμμετάσχουν σε αγωνίσματα στίβου, αλλά μόνο σε περιορισμένο αριθμό αγωνισμάτων, γεγονός που επιβεβαίωνε την απροθυμία των θεσμών να αποδεχτούν πλήρως τις αθλήτριες (Carpentier & Lefèvre, 2006).

Η περίοδος του Μεσοπολέμου έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του γυναικείου αθλητισμού. Με την άνοδο των εθνικών φεμινιστικών κινημάτων και την αργή αλλά σταθερή αύξηση των δικαιωμάτων των γυναικών, οι αθλήτριες απέκτησαν μεγαλύτερη προβολή και ευκαιρίες. Αυτό ήταν ιδιαίτερα εμφανές στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου οι γυναίκες άρχισαν να οργανώνουν τις δικές τους αθλητικές διοργανώσεις, ανεξάρτητα από τους ανδροκρατούμενους θεσμούς (Leigh & Bonin, 1997). Παρά τις προόδους αυτές, πολλές από τις μάχες για την ένταξη σε μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες ήταν σκληρές. Οι γυναίκες αθλήτριες και οι υποστηρικτές τους έπρεπε να πιέζουν συνεχώς ενάντια στις βαθιά ριζωμένες κοινωνικές πεποιθήσεις ότι οι γυναίκες δεν ήταν κατάλληλες για έντονο σωματικό ανταγωνισμό. Προσωπικότητες όπως η Milliat συνέβαλαν αρκετά σε αυτές τις προσπάθειες, αντιμετωπίζοντας συχνά σημαντικές αντιδράσεις από άνδρες με ηγετικό ρόλο στον αθλητισμό, οι οποίοι προσπαθούσαν να ελέγξουν και να περιορίσουν τη συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό (Carpentier & Lefèvre, 2006).

Η πρόοδος που σημείωσαν οι γυναίκες στον αθλητισμό καθ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα έθεσε τα θεμέλια για την πρόοδο που παρατηρείται στη σύγχρονη εποχή. Σήμερα, η συμμετοχή των γυναικών στους Ολυμπιακούς Αγώνες και σε άλλες μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο όλων των εποχών. Για παράδειγμα, στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004, η συμμετοχή των γυναικών είχε ανέλθει σε ποσοστό άνω του 40%, μια σημαντική αύξηση σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες (Carpentier & Lefèvre, 2006).

Ωστόσο, οι προκλήσεις παραμένουν. Ο αγώνας για ίση αμοιβή, εκπροσώπηση στα μέσα ενημέρωσης και πρόσβαση σε πόρους συνεχίζεται σε πολλά αθλήματα, αντανακλώντας τα ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα της ισότητας των φύλων. Ενώ έχουν γίνει μεγάλα βήματα προόδου, το ταξίδι των γυναικών στον αθλητισμό συνεχίζεται και απαιτεί συνεχή υποστήριξη και δράση για να διασφαλιστεί ότι οι γυναίκες αθλήτριες λαμβάνουν την αναγνώριση και τις ευκαιρίες που τους αξίζουν.

3.4 Η θέση της γυναίκας στο βόλεϊ

Η εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών στο βόλεϊ αναδεικνύει τις ευρύτερες αλλαγές στην κοινωνική στάση απέναντι στις γυναίκες στον αθλητισμό. Το βόλεϊ αναδείχθηκε σε ένα από τα πιο δημοφιλή αθλήματα μεταξύ των γυναικών, χάρη στο γεγονός ότι αποτελεί άθλημα περιορισμένης επαφής και στο γεγονός ότι συνάδει με τις πρώιμες αντιλήψεις για το τι θεωρούνταν αποδεκτό για τις αθλήτριες. Στην παρούσα ενότητα θα διερευνήσουμε την ανάπτυξη του γυναικείου βόλεϊ, εστιάζοντας σε σημαντικές ιστορικές στιγμές και στο μεταβαλλόμενο κοινωνικό πλαίσιο που επηρέασε την ανάπτυξή του.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, το βόλεϊ ήταν ένα από τα λίγα αθλήματα που θεωρούνταν κατάλληλα για γυναίκες, μαζί με δραστηριότητες όπως το τένις και η κολύμβηση. Αυτή η αντίληψη προερχόταν από μια ευρύτερη κοινωνική πεποίθηση ότι τα ανταγωνιστικά αθλήματα ήταν υπερβολικά απαιτητικά από σωματική σκοπιά για τις γυναίκες και θα μπορούσαν ενδεχομένως να βλάψουν τη θηλυκότητά τους. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, παρά την αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών σε διάφορα αθλήματα, υπήρχε σημαντική αντίσταση στη συμμετοχή των γυναικών σε αθλήματα πιο έντονα σωματικά όπως ο στίβος (Ζαΐκος, 2019). Το βόλεϊ, με έμφαση στην ομαδικότητα και την ελάχιστη σωματική επαφή, θεωρήθηκε πιο κατάλληλη διέξοδος για τις αθλητικές αναζητήσεις των γυναικών.

Η κοινωνική αποδοχή του βόλεϊ για τις γυναίκες ήταν ιδιαίτερα εμφανής κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου. Στην Ελλάδα, η καθιέρωση του πρώτου γυναικείου πρωταθλήματος βόλεϊ το 1926, που διοργανώθηκε από τον Πανιώνιο Γυμναστικό Σύλλογο, σηματοδότησε ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός. Η πρωτοβουλία αυτή ήταν καίριας σημασίας, καθώς ανέδειξε την ετοιμότητα της κοινωνίας να αγκαλιάσει τον γυναικείο αθλητισμό με πιο επίσημο και ανταγωνιστικό τρόπο, παρά την αρχική απροθυμία αθλητικών φορέων όπως ο Σύνδεσμος των Ελληνικών Γυμναστικών και Αθλητικών Σωματείων (ΣΕΓΑΣ) να υποστηρίξουν τέτοιες διοργανώσεις (Ζαΐκος, 2019).

Παρά τις κοινωνικές επιφυλάξεις, το γυναικείο βόλεϊ κέρδισε έδαφος, ιδίως σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και κοινοτικές οργανώσεις. Η έμφαση του αθλήματος στο ομαδικό παιχνίδι χωρίς άμεση σωματική αντιπαράθεση το κατέστησε προτιμώμενη επιλογή για τις γυναίκες και τα κορίτσια στα σχολεία. Μέχρι τη δεκαετία του 1920, το βόλεϊ είχε γίνει ένα από τα πιο δημοφιλή αθλήματα μεταξύ των γυναικών σε διάφορες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, όπου περιγράφηκε ως τόσο απαραίτητο για τα κορίτσια όσο ήταν το ποδόσφαιρο για τα αγόρια (Ζαΐκος, 2019). Η επιτυχία των πρώτων γυναικείων τουρνουά βόλεϊ είχε επίσης μεγάλη επιρροή, καθώς οδήγησε στην επέκταση των γυναικείων αθλητικών προγραμμάτων σε διάφορες περιοχές. Για παράδειγμα, η Διεθνής Γυναικεία Αθλητική Ομοσπονδία διοργάνωσε διεθνείς γυναικείους αθλητικούς αγώνες που περιλάμβαναν και το βόλεϊ. Οι διοργανώσεις αυτές παρείχαν στις γυναίκες ευκαιρίες να αγωνιστούν σε υψηλότερα επίπεδα και να αποκτήσουν μεγαλύτερη προβολή στον κόσμο του αθλητισμού (Γιαννιτσιώτης, 2004).

Με την πάροδο των ετών, το γυναικείο βόλεϊ συνέχισε να αυξάνει τη δημοτικότητά του και τελικά έγινε ολυμπιακό άθλημα. Η συμπερίληψη του γυναικείου βόλεϊ στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Τόκιο το 1964 αποτέλεσε ορόσημο για το άθλημα, γιατί αναβάθμισε το κύρος του και βοήθησε στην περαιτέρω ανάπτυξή του τόσο σε ερασιτεχνικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο. Μέχρι τότε, το βόλεϊ είχε καθιερωθεί ως ένα από τα κορυφαία ομαδικά αθλήματα για γυναίκες παγκοσμίως, με ισχυρά πρωταθλήματα στην Ευρώπη, την Ασία και την Αμερική. Στη σύγχρονη εποχή, το γυναικείο βόλεϊ εξυμνείται για το υψηλό επίπεδο αθλητισμού και ανταγωνισμού. Οι μεγάλες διοργανώσεις όπως το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Βόλεϊ της FIVB και οι Ολυμπιακοί Αγώνες προσελκύουν μεγάλο κοινό. Επιπλέον, το βόλεϊ έχει γίνει σύμβολο ενδυνάμωσης για τις γυναίκες, δίνοντας στις αθλήτριες τον χώρο για να διαπρέψουν και να εμπνεύσουν τις μελλοντικές γενιές.

3.5 Οι άνδρες ως σύμμαχοι

Οι άνδρες σύμμαχοι έχουν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην υποστήριξη της προόδου των γυναικών στον αθλητισμό, ενεργώντας ως διαμεσολαβητές, υποστηρικτές και συμπαραστάτες στις προσπάθειες για την κατάργηση των παγιωμένων εμποδίων που ιστορικά απέκλειαν τις γυναίκες από την αθλητική συμμετοχή. Η συμβολή τους ήταν ιδιαίτερα σημαντική σε πλαίσια όπου οι αθλητικοί θεσμοί ήταν παραδοσιακά ανδροκρατούμενοι, και χρειάστηκε να καταβληθούν επίμονες προσπάθειες για να αλλάξουν οι στάσεις και να δοθούν ευκαιρίες στις αθλήτριες.

Στην Ελλάδα, στις αρχές του 20ού αιώνα σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις στον γυναικείο αθλητισμό, οι οποίες καθορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό από ανδρικές προσωπικότητες που αναγνώρισαν τη σημασία της ένταξης των δύο φύλων στον αθλητισμό. Μια αξιοσημείωτη προσωπικότητα ήταν ο Δημήτρος Δάλλας, βασικός υποστηρικτής της αθλητικής ανάπτυξης στη Μικρά Ασία και ηγέτης στην αναβίωση του Πανιώνιου Γυμναστικού Συλλόγου στη Σμύρνη. Η αφοσίωση του Δάλλα στον αθλητισμό επεκτάθηκε πέρα από τους άνδρες αθλητές. Ήταν ένθερμος υποστηρικτής της ένταξης των γυναικών στον ανταγωνιστικό αθλητισμό. Η συμβολή του έθεσε τα θεμέλια για την καθιέρωση μιας πιο περιεκτικής αθλητικής κουλτούρας εντός του συλλόγου, ο οποίος είχε ήδη εισαγάγει τη γυμναστική εκπαίδευση για τα κορίτσια ήδη από τον 19ο αιώνα (Ζάικος, 2019).

Η επιρροή του Δάλλα συνεχίστηκε ακόμη και μετά τον εκτοπισμό των ελληνικών πληθυσμών από τη Μικρά Ασία. Ως ηγέτης των προσφύγων στην Ελλάδα, διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην αναβίωση του Πανιωνίου, προωθώντας τη φυσική αγωγή τόσο των αγοριών όσο και των κοριτσιών. Αυτή η περίοδος της μετεγκατάστασης των προσφύγων είδε μια διεύρυνση της αθλητικής συμμετοχής και το έργο του Δάλλα αποτέλεσε παράδειγμα για το πώς οι άνδρες σύμμαχοι μπορούσαν να βοηθήσουν στη θεσμοθέτηση της παρουσίας των γυναικών στον αθλητισμό. Η δράση του έκανε σαφές ότι η ένταξη των γυναικών στον αθλητισμό απαιτούσε όχι μόνο την άρση των πολιτισμικών φραγμών, αλλά και την ενεργό υποστήριξη των ανδρών σε θέσεις επιρροής (Ζάικος, 2019).

Πέρα από τη συμβολή μεμονωμένων συμμάχων όπως ο Δάλλας, η ευρύτερη αθλητική κοινότητα έπαιξε επίσης ρόλο στην προώθηση του γυναικείου αθλητισμού. Αθλητικές οργανώσεις υπό την ηγεσία ανδρών, όπως ο Σύνδεσμος Ελληνικών Γυμναστικών και Αθλητικών Σωματείων (ΣΕΓΑΣ), αντιστάθηκαν αρχικά στη συμμετοχή των γυναικών, αλλά τελικά αναγνώρισαν την ανάγκη για ένταξη των δύο φύλων. Η αναγνώριση αυτή ήταν προϊόν τόσο εσωτερικής συνηγορίας όσο και εξωτερικών πιέσεων, καταδεικνύοντας πώς οι άνδρες σύμμαχοι εντός του συστήματος μπορούσαν να επηρεάσουν τις θεσμικές αλλαγές. Παρόλο που ο ΣΕΓΑΣ άργησε να δράσει, η μετέπειτα αποδοχή του γυναικείου αθλητισμού αποτέλεσε κρίσιμο σημείο καμπής για τη νομιμοποίηση του ρόλου των γυναικών στον αθλητισμό (Ζάικος, 2019).

Σε διεθνές επίπεδο, οι άνδρες σύμμαχοι έχουν επηρεάσει ομοίως την πρόοδο των γυναικών στον αθλητισμό. Την περίοδο του Μεσοπολέμου, καθώς ο αθλητισμός γινόταν όλο και πιο δημοφιλής σε όλες τις κοινωνικές τάξεις, οι άνδρες υποστηρικτές άρχισαν να τάσσονται υπέρ της δημιουργίας γυναικείων αγώνων και αθλητικών πρωταθλημάτων. Αυτή η

υποστήριξη ήταν απαραίτητη για τη δημιουργία χώρων όπου οι γυναίκες αθλήτριες θα μπορούσαν να ευδοκιμήσουν, καθώς και για την προώθηση της ευρύτερης κοινωνικής αποδοχής των γυναικών στον αθλητισμό. Επιπλέον, τα ανδροκρατούμενα μέσα ενημέρωσης έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην αύξηση της προβολής των αθλητριών, συμβάλλοντας περαιτέρω στην ομαλοποίηση της συμμετοχής των γυναικών στον αθλητισμό (Κουλούρη, 1997).

Διαπιστώνουμε, επομένως, ότι η συμβολή ανδρών συμμάχων, όπως ο Δημήτρης Δάλλας και άλλες προσωπικότητες μέσα στους αθλητικούς οργανισμούς, έχει συμβάλει καθοριστικά στην εδραίωση των θέσεων των γυναικών στον αθλητισμό. Οι προσπάθειές τους για την προώθηση της ένταξης των φύλων έχουν συμβάλει στη δημιουργία ευκαιριών για τις γυναίκες αθλήτριες και στην προώθηση ενός πιο δίκαιου αθλητικού περιβάλλοντος. Καθώς η κοινωνία συνεχίζει να προσπαθεί για μεγαλύτερη ισότητα των φύλων στον αθλητισμό, η παρακαταθήκη αυτών των ανδρών συμμάχων χρησιμεύει ως απόδειξη της σημασίας των συνεργατικών προσπαθειών για την εξάλειψη των εμποδίων και την προώθηση της συμπερίληψης.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Έρευνα

4. Μεθοδολογία

Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθενται οι ερευνητικές μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για τη διερεύνηση της διάστασης του φύλου στο Ευρωπαϊκό βόλεϊ. Η μεθοδολογία που επιλέχθηκε αποτελεί έναν συνδυασμό ποιοτικής και ποσοτικής προσέγγισης. Περιλαμβάνει ημιδομημένες συνεντεύξεις με ειδικούς, ανάλυση ποσοτικών δεδομένων, αυτοεθνογραφία και ιστορική έρευνα. Όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στα αγγλικά, και η μετάφραση των αποσπασμάτων έγινε από την ερευνήτρια, που ασχολείται επαγγελματικά με τη μετάφραση.

4.1 Ποιοτική μέθοδος: Συνεντεύξεις με ειδικούς

Για να μπορέσουμε να αποκτήσουμε περισσότερες πληροφορίες και μια πληρέστερη εικόνα σχετικά με την εκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις ευθύνης στα πλαίσια διοικητικών δομών του ευρωπαϊκού βόλεϊ, πραγματοποιήθηκαν τρεις συνεντεύξεις με υψηλόβαθμους ειδικούς του βόλεϊ που κατέχουν θέσεις-κλειδιά σε εθνικές ομοσπονδίες στην Ευρώπη.

Αυτές οι συνεντεύξεις προσέφεραν μια πολύτιμη ματιά και κατανόηση ως προς τις δυσκολίες και τα εμπόδια που συναντούν οι γυναίκες, κατά την προσπάθειά τους να αναλάβουν ρόλους ευθύνης και λήψης αποφάσεων στον χώρο του αθλητισμού.

4.1.1 Διαδικασία της συνέντευξης

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν διαδικτυακά μέσω πλατφόρμας τηλεδιάσκεψης, γεγονός που μας έδωσε τη δυνατότητα να προβούμε σε μια πιο ζωντανή και προσωπική συζήτηση, παρά τη γεωγραφική απόσταση. Η κάθε συνέντευξη μαγνητοσκοπήθηκε με τη σύμφωνη γνώμη των ομιλητριών, και στη συνέχεια απομαγνητοφωνήθηκε για περαιτέρω ανάλυση. Η διάρκεια των συνεντεύξεων τηρήθηκε αυστηρά στα 30 λεπτά, όπως είχε συμφωνηθεί με τις ομιλήτριες, δεδομένου του πολυάσχολου προγράμματός τους. Δεδομένου ότι οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στα αγγλικά, η ερευνήτρια πραγματοποίησε η ίδια τη μετάφραση των συνομιλιών στα ελληνικά, στηριζόμενη στην προηγούμενη επαγγελματική της ιδιότητα ως μεταφράστριας.

4.1.2 Οδηγός συνέντευξης

Για την πραγματοποίηση των τριών συνεντεύξεων καταρτίστηκε ένας οδηγός συνέντευξης, ώστε να προσδώσει μια δομή στις συζητήσεις και να τις καθοδηγήσει γύρω από τα βασικά ζητήματα σχετικά με την έμφυλη εκπροσώπηση στις ηγετικές θέσεις του βόλεϊ. Ο οδηγός της συνέντευξης παρατίθεται στο παράρτημα Α. Ο οδηγός αυτός λειτουργήσε σαν μια γενική πυξίδα για τη συνέντευξη, χωρίς να είναι περιοριστικός ως προς τη δομή ή τη σειρά των ερωτήσεων. Περιλάμβανε ερωτήσεις ανοικτού τύπου, ώστε να δώσει την ευκαιρία στις ομιλήτριες να αναπτύξουν σε βάθος τα ζητήματα.

Οι ερωτήσεις χωρίστηκαν σε θεματικές ενότητες και ο σκοπός ήταν να δοθεί η ελευθερία στις ειδικούς, ώστε να αναπτύξουν τις απόψεις τους και να μοιραστούν τις εμπειρίες τους, αλλά και να αναπτυχθεί ένα κλίμα συζήτησης, στο πλαίσιο του οποίου οι ομιλήτριες θα μπορούσαν να αναφερθούν σε επιπλέον ενδιαφέροντα στοιχεία που ενδεχομένως να έλειπαν από τον αρχικό οδηγό. Γι' αυτό και θα διαπιστώσουμε ότι σε ορισμένες περιπτώσεις από τη μία θεματική ενότητα στην άλλη υπάρχουν ερωτήσεις που καλύπτονται από προηγούμενες, καθώς έτσι ενθαρρύνεται μια πιο φυσική ροή της συζήτησης και δίνεται η δυνατότητα στις ομιλήτριες να μοιραστούν τις εμπειρίες και τις απόψεις τους αβίαστα και ελεύθερα.

4.1.3 Ανάλυση των συνεντεύξεων

Μετά την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων αναλύθηκαν οι συνομιλίες, και από την ανάλυση αυτή προέκυψαν διάφορες θεματικές και μοτίβα που αναφέρθηκαν από όλες τις ειδικούς. Οι συγκεκριμένες θεματικές προσφέρουν μια σφαιρική κατανόηση σχετικά με την έμφυλη διάσταση του βόλεϊ και πιο συγκεκριμένα με τις ανισότητες ως προς την εκπροσώπηση των φύλων στις ηγετικές θέσεις στα πλαίσια οργανισμών του ευρωπαϊκού βόλεϊ.

4.2 Ποσοτική ανάλυση: Αθλητές και αθλήτριες με δελτία στα αναπτυξιακά πρωταθλήματα ζωνών

Η ανάλυση ποσοτικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε ώστε να συγκρίνει τη συμμετοχή εγγεγραμμένων αθλητών και αθλητριών του βόλεϊ σε αναπτυξιακά πρωταθλήματα ζώνης στις ηλικιακές κατηγορίες K18 και K20. Τα πρωταθλήματα αυτών των ηλικιακών κατηγοριών διοργανώνονται υπό την αιγίδα της CEV στα πλαίσια των ενώσεων ζωνών, στις οποίες χωρίζονται οι 56 εθνικές ομοσπονδίες που είναι μέλη της CEV. Με την ανάλυση αυτή αντλήσαμε στοιχεία που μας βοήθησαν στην κατανόηση σχετικά με την εξισορροπημένη εκπροσώπηση ανδρών και γυναικών στο αθλητικό κομμάτι του βόλεϊ.

4.2.1 Συλλογή δεδομένων

Τα δεδομένα για την ποσοτική ανάλυση συλλέχθηκαν από τη βάση δεδομένων της CEV με βάση τα εγκεκριμένα δελτία εγγεγραμμένων αθλητών και αθλητριών ανά εθνική ομοσπονδία.

4.2.2 Ανάλυση των δεδομένων

Πραγματοποιήθηκε ανάλυση δεδομένων ώστε να συγκριθούν οι συμμετοχές ανδρών και γυναικών και να εντοπιστούν τάσεις και ανισότητες. Τα πορίσματα παρουσιάζονται σε μορφή πινάκων που παρατίθενται στο Παράρτημα Β, παρέχοντας μια σαφή εικόνα για την εκπροσώπηση των φύλων στα συγκεκριμένα πρωταθλήματα.

4.3 Αυτοεθνογραφία: προσωπική εμπειρία εργασίας στο ευρωπαϊκό βόλεϊ

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας περιλαμβάνεται ένα αυτοεθνογραφικό δοκίμιο που παρουσιάζει την προσωπική εμπειρία της ερευνήτριας ως εργαζόμενης σε έναν αθλητικό οργανισμό, συγκεκριμένα του ευρωπαϊκού βόλεϊ, ιδωμένης μέσα από τη διάσταση του φύλου. Το δοκίμιο παρατίθεται στο Παράρτημα Γ.

Το δοκίμιο αυτοεθνογραφίας αποτελεί μια αναστοχαστική διαδικασία που παρέχει την αποτύπωση των εμπειριών και των παρατηρήσεων της ερευνήτριας, το οποίο προσφέρει

μια πιο προσωπική θεώρηση της δυναμικής των φύλων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής διοικητικής δομής του βόλεϊ.

Μέσα από την κατάθεση της προσωπικής εμπειρίας της ερευνήτριας ως εργαζόμενης στον ευρωπαϊκό οργανισμό του βόλεϊ, το δοκίμιο διερευνά τους έμφυλους ρόλους που αναπαράγονται στο συγκεκριμένο εργασιακό πλαίσιο, την κουλτούρα στον χώρο εργασίας, τις αντιδράσεις και αντιλήψεις εξωτερικών παρατηρητών, και τις δυσκολίες και προκλήσεις με τις οποίες έρχονται κυρίως αντιμέτωπες οι γυναίκες. Η συγκεκριμένη αυτοεθνογραφική προσέγγιση αναπτύχθηκε, μάλιστα, από τη σκοπιά ενός ατόμου με την ιδιότητα του «αουτσάιντερ», δηλαδή χωρίς πρότερη εμπειρία στον χώρο του αθλητισμού είτε σε επίπεδο επαγγελματικής απασχόλησης είτε σε επίπεδο ενασχόλησης με αθλήματα κατά τον ελεύθερο χρόνο. Το κείμενο αυτό συνοδεύει τις θεματικές που αναπτύχθηκαν από τις συνεντεύξεις και τα πορίσματα που προέκυψαν από τις ποσοτικές αναλύσεις, συνθέτοντας μια περισσότερο ολοκληρωμένη εικόνα για τη διάσταση του φύλου στο ευρωπαϊκό βόλεϊ.

4.4 Ιστορική έρευνα: Διάσταση του φύλου στο βόλεϊ ανά την ιστορία

Για να καταφέρουμε να σκιαγραφήσουμε το πλαίσιο της σημερινής δυναμικής των φύλων στο βόλεϊ, επιχειρήθηκε ιστορική έρευνα, ώστε να μελετήσουμε την εξέλιξη του βόλεϊ, καθώς και τον ρόλο των γυναικών στον αθλητισμό.

4.4.1 Μέθοδος ιστορικής έρευνας

Για την πραγματοποίηση της έρευνας επιχειρήθηκε μια ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και των σχετικών πηγών, και χρησιμοποιήθηκε επίσης και ο επίσημος επετειακός τόμος για τον εορτασμό της 40ής επετείου από την ίδρυση της CEV, οποίος εκδόθηκε το 2013 και περιλαμβάνει συγκεντρωμένο αρχειακό υλικό για την ιστορία του αθλήματος και του οργανισμού.

4.4.2 Βασικά σημεία εστίασης

Η έρευνα επικεντρώθηκε σε βασικά ορόσημα στην ιστορία του βόλεϊ, στην εμφάνιση του γυναικείου βόλεϊ και στους παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή και την εκπροσώπηση των γυναικών.

4.5 Δεοντολογικά ζητήματα

Οι δεοντολογικοί προβληματισμοί ήταν πρωταρχικής σημασίας καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας. Οι συμμετέχουσες στις συνεντεύξεις ενημερώθηκαν για τον σκοπό της μελέτης και για τη μαγνητοφώνηση της συνέντευξης. Το αυτοεθνογραφικό

δοκίμιο γράφτηκε έχοντας γνώμονα τη διακριτικότητα απέναντι στην ιδιωτικότητα και την επαγγελματική δεοντολογία.

Συνολικά, η συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιεί ένα μίγμα προσεγγίσεων, συνδυάζοντας ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα για να μελετήσει σε βάθος τη διάσταση του φύλου στο ευρωπαϊκό βόλεϊ. Οι συνεντεύξεις ειδικών, η σύγκριση ποσοτικών δεδομένων, το αυτοεθνογραφικό δοκίμιο και η ιστορική αναδρομή, παρέχουν μια συνολική καταγραφή και οπτική της έμφυλης διάστασης και μας βοηθούν να κατανοήσουμε το ζήτημα της γυναικείας εκπροσώπησης σε θέσεις ευθύνης από διάφορες πλευρές.

5. Ανάλυση των συνεντεύξεων

5.1 Προφίλ των ομιλητριών και διαθεματικότητα

Προτού περάσουμε στο διαφορετικό προφίλ της κάθε ομιλήτριας, είναι σημαντικό να σημειώσουμε κάποια κοινά στοιχεία που τις συνδέουν και επηρεάζουν την εμπειρία και την οπτική τους. Κατά την ανάλυση των απαντήσεων των τριών ομιλητριών είναι σημαντικό να λάβουμε υπόψη τους τρόπους με τους οποίους η διάσταση του φύλου διασταυρώνεται με άλλες κοινωνικές κατηγορίες, όπως η φυλή και η κοινωνική τάξη. Υιοθετώντας μια τέτοια διαθεματική προσέγγιση, αναγνωρίζουμε ότι οι έμφυλες εμπειρίες δεν είναι απομονωμένες, αλλά επηρεάζονται από πολλαπλές και αλληλεπικαλυπτόμενες κοινωνικές ταυτότητες. Για παράδειγμα, η Kimberle Crenshaw, εισήγαγε την έννοια της διαθεματικότητας για να αναδείξει το γεγονός ότι η φυλή και το φύλο διαμορφώνουν από κοινού τις βιωμένες εμπειρίες των έγχρωμων γυναικών με τρόπους που διαφέρουν από εκείνες των λευκών γυναικών ή των έγχρωμων ανδρών (Crenshaw, 1989). Χρησιμοποίησε τη μεταφορά της οδικής διασταύρωσης (intersection), στην οποία συγκλίνουν πολλοί και διαφορετικοί άξονες καταπίεσης. Η προσέγγιση της διαθεματικότητας κατανοεί ότι το φύλο δεν είναι μια μεμονωμένη διάσταση, αλλά είναι συνυφασμένο και με περαιτέρω συστήματα καταπίεσης και ιεράρχησης που παράγουν μια σύνθετη ταυτότητα, όπως η φυλή, η τάξη, το έθνος, η κουλτούρα, η θρησκεία, η σεξουαλικότητα. Με τον τρόπο αυτό, η διαθεματικότητα αναδεικνύει το πόσο σύνθετες είναι οι σχέσεις εξουσίας και μας βοηθάει ώστε να διευρύνουμε την ανάλυσή μας σε διαστάσεις κοινωνικής ανισότητας πέρα από το φύλο. Προσπαθούμε, δηλαδή, με μια τέτοια προσέγγιση να κατανοήσουμε τους πολύπλοκους και μεταβαλλόμενους τρόπους με τους οποίους τα υποκείμενα τοποθετούνται στις σύγχρονες κοινωνίες (Zavos, 2021).

Στην περίπτωση της έρευνάς μας, έχουμε να κάνουμε με τρεις γυναίκες με υψηλή πανεπιστημιακή μόρφωση, που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν σε χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης, όπου οι κοινωνίες φαίνεται να ξεφεύγουν από τα παραδοσιακά πατριαρχικά στερεότυπα. Και οι τρεις ομιλήτριες δήλωσαν ότι προέρχονται από περιβάλλοντα όπου υπάρχει ισότητα μεταξύ των φύλων και ότι δεν είχαν αισθανθεί ότι το φύλο τους αποτέλεσε περιοριστικό παράγοντα στην επαγγελματική τους εξέλιξη. Είναι χαρακτηριστικό ότι και οι τρεις δήλωσαν έκπληξη όταν είδαν από πρώτο χέρι πόσες λίγες γυναίκες ήταν πρόεδροι ομοσπονδιών όταν πήραν μέρος στο Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας του Βόλεϊ (CEV) όπου συναντιούνται εκπρόσωποι των εθνικών ομοσπονδιών της Ευρώπης.

5.1.1 Πρώτη ομιλήτρια

Η πρώτη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις 04 Ιουνίου 2024 με την «Ειδικό Α» Κατέχει πολύ υψηλές θέσεις ευθύνης και μεγάλης επιρροής για το Ευρωπαϊκό βόλεϊ, η πολύχρονη εμπειρία της σε διοικητικές θέσεις του αθλητισμού και οι απόψεις της κρίθηκαν ιδιαίτερα σημαντικές για την έρευνά μας.

Η Ειδικός Α ξεκίνησε την πορεία της στον αθλητισμό από άλλο άθλημα, αλλά όταν πρωτοήρθε σε επαφή με το βόλεϊ το αγάπησε πολύ και αποφάσισε να αλλάξει την αθλητική της ταυτότητα. Προτού περάσει στον χώρο της διακυβέρνησης του αθλητισμού ασχολήθηκε με άλλους τομείς και χρησιμοποίησε τις δεξιότητες που αποκόμισε από την πρότερη επαγγελματική της πορεία για να διαπρέψει και στη διοίκηση του αθλητισμού.

5.1.2 Δεύτερη ομιλήτρια

Η δεύτερη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά στις 11 Ιουνίου 2024 με την «Ειδικό Β» που κατέχει επίσης υψηλόβαθμη θέση στη διακυβέρνηση του ευρωπαϊκού βόλεϊ και παράλληλα είναι επικεφαλής διαφόρων δράσεων σχετικά με θέματα ισότητας στον αθλητισμό στη χώρα της. Γι' αυτό και θεωρήσαμε ότι η πολύχρονη εμπειρία της και οι απόψεις της θα έχουν ενδιαφέρον για την έρευνά μας.

Με το βόλεϊ ασχολήθηκε ύστερα από προτροπή της καθηγήτριας Φυσικής Αγωγής, τη συμβολή της οποίας θεωρεί καταλυτική, καθώς δεν πίστευε ότι θα ασχολούνταν με τον αθλητισμό διαφορετικά. Ξεκίνησε την πορεία της στον αθλητισμό πριν από 25 χρόνια και σε σχετικά μικρή ηλικία είχε ήδη ξεκινήσει να εργάζεται σε θέσεις ευθύνης στο πλαίσιο του βόλεϊ. Βασικός παράγοντας της φιλοδοξίας της ήταν η μεγάλη αγάπη που είχε για το βόλεϊ

και εφόσον της είχε προσφέρει τόσα πολλά και ήθελε κι εκείνη με τη σειρά της να προσφέρει κάτι στον αθλητισμό με τη συμμετοχή της σε μια θέση ευθύνης.

5.1.3 Τρίτη ομιλήτρια

Η τρίτη συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στις 18 Ιουλίου 2024 μέσα από πλατφόρμα τηλεδιάσκεψης με την «Ειδικό Γ». Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης ειδικού είναι ότι έχει βιώσει το άθλημα του βόλεϊ από πολλές θέσεις: αθλήτρια ερασιτεχνικού και επαγγελματικού επιπέδου, προπονήτρια, διαιτήτρια, καθώς και μέσα από υψηλόβαθμες διοικητικές θέσεις. Η οπτική της θεωρήθηκε ιδιαίτερα σημαντική για την έρευνά μας, καθώς διαθέτει μια ολιστική θεώρηση του αθλήματος.

Και η Ειδικός Γ ξεκίνησε την ενασχόλησή της με τον αθλητισμό μέσα από ένα διαφορετικό άθλημα και στην πορεία πέρασε στο βόλεϊ, το οποίο αγάπησε από την πρώτη στιγμή, υπογραμμίζοντας τη θετική επιρροή που είχε η δασκάλα της οποία ήταν πολύ αφοσιωμένη και παθιασμένη με το άθλημα. Η πορεία της ως παίκτρια κράτησε 32 χρόνια και το ένα τρίτο αυτής της περιόδου ήταν παράλληλα και προπονήτρια.

Η πορεία της στο διοικητικό κομμάτι του αθλήματος ξεκίνησε παράλληλα με τις σπουδές της στο πανεπιστήμιο. Ενώ είχε αποφασίσει σε διάφορες στιγμές της ζωής της να διακόψει την ενασχόλησή της με το άθλημα, πάντοτε επέστρεφε και από ερασιτεχνικό επίπεδο περνούσε σύντομα σε επαγγελματικό. Οι δεξιότητές της μάλιστα αναγνωρίστηκαν από πολύ νωρίς, αφού της ζητήθηκε να καταρτίσει πενταετές στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης για έναν τοπικό σύλλογο, ώστε να τον βοηθήσει να αναπτυχθεί σε διάφορα επίπεδα, πέρα από το αμιγώς αθλητικό και να αποκτήσει μια βιωσιμότητα. Το στρατηγικό σχέδιο εφαρμόστηκε και οδήγησε τον σύλλογο σε πολλές επιτυχίες και τίτλους.

5.2 Ανάλυση των θεματικών

Αφότου εκπονήθηκαν οι τρεις συνεντεύξεις και απομαγνητοφωνήθηκε το υλικό, το επόμενο βήμα ήταν να εμβαθύνουμε στις θεματικές που ανέκυψαν από τις τρεις αυτές συζητήσεις καθώς και τα σημεία όπου η οπτική και οι απόψεις τους συγκλίνουν ή διαφέρουν.

5.2.1 Ορατότητα και πρότυπα στο γήπεδο αλλά όχι στη διοίκηση

Η πρώτη θεματική και σημείο σύγκλισης όλων των συζητήσεων είναι το ζήτημα της ορατότητας και των προτύπων γυναικών σε θέσεις ευθύνης. Όλες οι ομιλήτριες αναγνώρισαν την παράδοξη συνθήκη του βόλεϊ, όπου ενώ οι αθλήτριες έχουν αρκετά κεντρική θέση στη συγκεκριμένη αθλητική κοινότητα, ισάξια με εκείνη των αντρών, δεν μεταφέρεται αυτή η θετική τάση στο κομμάτι των θέσεων ευθύνης. Το βόλεϊ έχει αναδείξει

πολλές κορυφαίες βολεϊμπολίστριες οι οποίες αποτελούν πρότυπα σε παγκόσμιο επίπεδο και απολαμβάνουν σημαντική προβολή και προσοχή από τα μέσα ενημέρωσης.

Ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι η Ιταλίδα Paola Egonu, μία από τις πιο διάσημες παίκτριες βόλεϊ στον κόσμο. Η Egonu έχει προκαλέσει αίσθηση στα μέσα ενημέρωσης στην Ευρώπη, ιδίως όταν οδήγησε την ομάδα της σε πολλές νίκες, συμπεριλαμβανομένου ενός χάλκινου μεταλλίου στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Τόκιο το 2020. Οι δυνατές επιδόσεις της και η ειλικρινής στάση της σε κοινωνικά ζητήματα, όπως η φυλετική ισότητα, την έχουν καταστήσει σημαίνουσα προσωπικότητα πέραν του αθλήματος. «Το βόλεϊ μου έδωσε την ευκαιρία να έχω μια φωνή και να μιλήσω για μένα και για θέματα που είναι σημαντικά για μένα όπως τα δικαιώματα των γυναικών, το σώμα μας και τα φυλετικά θέματα» (Volleyball World, 2022). Ωστόσο η επιρροή των γυναικών αθλητριών περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό μόνο στο γήπεδο, καθώς έχουν πολύ περιορισμένη παρουσία σε θέσεις ευθύνες σε αθλητικούς οργανισμούς. Το 2015 μόλις το 14% όλων των ανώτατων θέσεων λήψης αποφάσεων σε αθλητικές εθνικές ομοσπονδίες κρατών μελών της ΕΕ καταλαμβάνονταν από γυναίκες. (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Κοινοβουλευτικής Έρευνας, 2019).

Σε μια εποχή όπου γίνεται μεγάλη συζήτηση για την προώθηση του γυναικείου ποδοσφαίρου, ώστε να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των κοριτσιών στο άθλημα, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στο βόλεϊ η συμμετοχή των κοριτσιών, σύμφωνα με ανεπίσημα στοιχεία, είναι μεγαλύτερη από εκείνη των αγοριών. Η Ειδικός Β μας πληροφόρησε ότι σε αντίθεση με άλλα αθλήματα, στο βόλεϊ οι εγγεγραμμένες αθλήτριες είναι περισσότερες από τους άνδρες σε εθνικό επίπεδο στη χώρα της και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Συζητείται, μάλιστα, ότι στα επόμενα χρόνια θα χρειαστούν στρατηγικές προώθησης του βόλεϊ στα αγόρια, ώστε να μην εκλείψουν οι βολεϊμπολίστες στο μέλλον.

Όσον αφορά την ορατότητα στις γυναικείες ομάδες, έχει ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι από το 2019 μέχρι και σήμερα, ο τελικός του Champions League ανδρών και γυναικών ονομάζεται Super Finals και διοργανώνονται την ίδια μέρα, στο ίδιο γήπεδο, με το ίδιο εισιτήριο, ο ένας τελικός μετά τον άλλο. Η διοργάνωση του 2024 έγινε στην Αντάλια της Τουρκίας, μία από τις πιο ισχυρές χώρες στον κόσμο του βόλεϊ. Η διοργανωτική ομάδα αποφάσισε να διενεργήσει πρώτα τον τελικό των ανδρών και μετά τον τελικό των γυναικών, καθώς το γυναικείο βόλεϊ είναι πολύ πιο ισχυρό στη συγκεκριμένη χώρα. Σε ερώτηση σχετικά με τη δημοφιλία του βόλεϊ στην Τουρκία, η Ειδικός Β πιστεύει ότι αυτό συμβαίνει επειδή υπάρχει πρόσβαση και υποστήριξη από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Με τη δήλωση

αυτή διαπιστώνουμε ότι η στήριξη και η ορατότητα που δίνεται στις γυναίκες αθλήτριες από επίσημους θεσμούς, από το ίδιο το σύστημα, αποδίδει καρπούς, προσφέρει πρότυπα σε περισσότερα νεαρά κορίτσια, ώστε να αποφασίσουν να ασχοληθούν με το άθλημα. Η Ειδικός Β δήλωσε επίσης ότι αποφάσισαν να ακολουθήσουν την ίδια τακτική και για τους τελικούς που θα διοργανωθούν στη χώρα της. Ενώ αρχικά υπήρχαν ενδοιασμοί ως προς την προσέλευση των θεατών, αποφάσισαν ότι πρέπει να πάρουν την πολιτική απόφαση και να προχωρήσουν προς αυτή την κατεύθυνση ώστε να δείξουν και στο κοινό ότι το άθλημα είναι το ίδιο και οι αθλήτριες έχουν τα ίδια δικαιώματα.

Καθώς περνάμε, ωστόσο, από το αθλητικό πεδίο στο πεδίο της διοίκησης του αθλήματος, δεν βλέπουμε το ίδιο δυναμικό ρεύμα. Δεν βλέπουμε συχνά αθλήτριες να καταλαμβάνουν θέσεις ηγετικές στα πλαίσια διοίκησης αθλητικών οργανισμών, και συγκεκριμένα στο πλαίσιο του βόλεϊ. Και οι τρεις ομιλήτριες συμφώνησαν με αυτήν την παρατήρηση και βλέπουν να ισχύουν τα στερεότυπα που συναντούμε σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Οποιαδήποτε δυναμική ή ενδυναμωτική γυναικεία εκπροσώπηση έχει δημιουργηθεί στον αθλητικό τομέα, στο γήπεδο και στην κοινότητα των αθλητριών, στις διοικητικές δομές χάνεται και συνθλίβεται από τα γνωστά έμφυλα στερεότυπα που διαιώνίζονται και αναπαράγονται ακόμα και σε ένα άθλημα με ισχυρότατη γυναικεία συμμετοχή.

Πιο συγκεκριμένα, η Ειδικός Β σχολίασε ότι της έκανε μεγάλη εντύπωση όταν διαπίστωσε πόσο λίγες γυναίκες κατείχαν θέσεις ευθύνης στον αθλητισμό. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία που διερεύνησε, μας είπε ότι οι αθλητικοί οργανισμοί στη χώρα της στελεχώνονται μόνο κατά 21% από γυναίκες και μόνο το 9% εξ αυτών κατέχουν προεδρική θέση. Πιστεύει ότι η υποεκπροσώπηση των γυναικών σε θέσεις ευθύνης στον αθλητισμό συμβάλλει στην περιορισμένη διάδοση του αθλητισμού των γυναικών και στις προσδοκίες που μπορεί να έχουν οι γυναίκες από την πορεία τους στον αθλητισμό. Αυτό έχει ως συνέπεια οι γυναίκες να μην έχουν τις ίδιες ευκαιρίες να επιφέρουν αλλαγές στον χώρο του αθλητισμού όπως οι άντρες. Όταν ανέλαβε την υψηλόβαθμη θέση στην εθνική της ομοσπονδία συνειδητοποίησε πόσο λίγες ήταν οι γυναίκες σε αντίστοιχες θέσεις στον αθλητισμό. Μας διηγήθηκε, μάλιστα, και ένα περιστατικό όπου κατά το πρώτο Συνέδριο της Εθνικής Ολυμπιακής Επιτροπής ένας συνάδελφός της εξέφρασε την έκπληξή του που μια γυναίκα είχε την επιθυμία να δραστηριοποιηθεί σε έναν ανδροκρατούμενο χώρο. Τότε

ήταν η στιγμή που αποφάσισε ότι η αποστολή της θα ήταν να ταρακουνήσει αυτόν τον κόσμο των αντρών και αυτό συνεχίζει να κάνει μέχρι και τώρα.

Όλες οι ομιλήτριες δήλωσαν ότι τους προκάλεσε έκπληξη το πόσο λίγες γυναίκες ήταν πρόεδροι εθνικών ομοσπονδιών στο βόλεϊ και όλες δήλωσαν ότι επιθυμούν να συμμετάσχουν διοικητικό συμβούλιο της CEV και να αποτελέσουν οι ίδιες πρότυπα και να δώσουν ορατότητα στη γυναικεία εκπροσώπηση. Είναι ο μόνος τρόπος για να έρθει η αλλαγή, σύμφωνα με την Ειδικό Γ, ενώ η Ειδικός Α πιστεύει ότι αν μια γυναίκα αναλάβει τη προεδρική θέση στον οργανισμό και έχει επιρροή, θα μπορέσει να επιφέρει σημαντικές αλλαγές.

5.2.2 Ποσοτώσεις: πραγματική ευκαιρία ή απλώς αριθμοί;

Μια ακόμα θεματική που προέκυψε από την ανάλυση των δύο συζητήσεων είναι οι ποσοτώσεις και αν αποτελούν πραγματική ευκαιρία για τις γυναίκες. Όλες οι ομιλήτριες συμφώνησαν ότι χρειάζεται να υπάρχουν. Δύο από τις ομιλήτριες μάλιστα τις θεωρούν αναγκαίο κακό, καθώς παρ' όλο που τις απεχθάνονται, θεωρούν ότι σε ένα πλαίσιο μεγάλης ανισότητας των φύλων από κάπου πρέπει να ξεκινήσει κανείς. Ωστόσο το ενδιαφέρον προκύπτει όταν κοιτάζουμε και την επόμενη μέρα της ποσόστωσης. Τι γίνεται δηλαδή αφότου οι γυναίκες καταλαμβάνουν μια θέση ευθύνης χάρη στις ποσοτώσεις. Με βάση τα λεγόμενα της Ειδικού Α, ορισμένες φορές αυτή η μία ή δύο θέσεις θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν διακοσμητικές, καθώς οι αριθμοί σίγουρα έχουν σημασία. Σύμφωνα με μελέτη των Konrad κ.ά. του 2008 αν η συμμετοχή των γυναικών είναι περιορισμένη, γίνεται δηλαδή μια συμβολική παρουσία (token) τότε είναι εύκολο να περιθωριοποιηθεί. (Konrad, 2008, όπ. αναφ. στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Κοινοβουλευτικής Έρευνας [EPRS], 2019) Η Ειδικός Γ μάλιστα δήλωσε ότι δεν θα επιθυμούσε η ίδια να εκλεγεί σε μια αντίστοιχη θέση χάρη σε ποσόστωση.

Στη μελέτη της για την αξία και επιρροή των γυναικείων προτύπων στον αθλητισμό η M. Meier υποστηρίζει ότι η απλή προσθήκη γυναικών σε δομές και η αύξηση του αριθμού των ορατών στερεοτυπικών αθλητικών προτύπων αποτελούν μια κοντόφθαλμη και αντιπαραγωγική λύση (Meier, 2015). Η ανάθεσή τους σε μια ηγετική θέση χωρίς ουσιαστικές ευθύνες και δυνατότητα λήψης αποφάσεων δεν πρόκειται να πείσει κανέναν ότι έχει αλλάξει η κοινωνία και βαδίζουμε προς την αλλαγή. Με βάση τη μελέτη της Celia Valiente σχετικά με την επιρροή των ποσοτώσεων σε δομές διοίκησης του αθλητισμού, το συμπέρασμα είναι ότι ναι μεν αυξάνουν την παρουσία των γυναικών σε διοικητικά

συμβούλια, εφόσον οι δομές πρέπει να συμμορφωθούν με τις ποσοστώσεις για να αποφύγουν τις οικονομικές κυρώσεις. Ωστόσο, δεν έχουν βοηθήσει την ανάδειξη γυναικών στις υψηλότερες θέσεις (προεδρικές) των αθλητικών οργανισμών (Valiente, 2020). Αυτό σημαίνει άραγε ότι δεν λειτουργεί το σύστημα των ποσοστώσεων ή ότι δεν στοχεύει στη ρίζα του προβλήματος;

Οι παραπάνω αναλύσεις συμπίπτουν απόλυτα με τη διαπίστωση της Ειδικού Α, ότι παρά το γεγονός ότι κατέχει υψηλόβαθμη διοικητική θέση επί σειρά πολλών ετών, δεν είναι εύκολο να εισακουστούν οι προτάσεις και οι ιδέες που παραθέτει. Στα ανδροκρατούμενα διοικητικά συμβούλια επικρατεί συχνά η σιωπηρή παραδοχή ότι ο ρόλος των γυναικών αρχίζει και τελειώνει με τη συμμετοχή τους και την τήρηση της ποσόστωσης. Εφόσον τα διοικητικά συμβούλια των αθλητικών δομών ήταν παραδοσιακά ανδροκρατούμενα, μπορεί να υποθέσει κανείς ότι προσθήκη των γυναικών σε τέτοιες διοικητικές δομές ενώ θεωρητικά οδηγεί στην πιο ενεργή εμπλοκή των γυναικών σε θέσεις ευθύνης, στην πράξη το μειοψηφικό ποσοστό της ποσόστωσης δεν αρκεί για να δώσει μια πραγματική ευκαιρία στις γυναίκες που συμμετέχουν.

5.2.3 Ο Bourdieu στην αίθουσα συσκέψεων

Η ανάλυση αυτού του σκεπτικού μας οδηγεί στη θεωρία του πεδίου του Bourdieu και στην πάλι ανάμεσα στους διεκδικητές και τους κυρίαρχους του πεδίου. Η D. L. Miller μάς δίνει τη θεωρητική τεκμηρίωση για να εξετάσουμε τη θεωρία του Bourdieu μέσα από τη διάσταση του φύλου, καθώς υποστηρίζει ότι οι έννοιες «κεφάλαιο», «έξη» (habitus), «πεδίο», που είναι θεμελιώδεις στη θεωρία του, μπορούν να εξηγήσουν τις δυναμικές της διάστασης του φύλου. Η Miller υποστηρίζει ότι τα πεδία έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που μπορούν να επηρεάσουν τις δυναμικές των φύλων. Μας παρουσιάζει πώς οι σχέσεις των δύο φύλων στο πλαίσιο ενός πεδίου μπορούν να διαμορφωθούν από την κατανομή διαφόρων μορφών κεφαλαίου (οικονομικό, πολιτισμικό, κοινωνικό) και το habitus των εμπλεκόμενων ατόμων. Χρησιμοποιεί επίσης τη θεωρία πεδίου του Bourdieu για να εξηγήσει ότι η εξουσία και οι ανισότητες διατηρούνται και αναπαράγονται εντός του πεδίου. (Miller, 2014) Αν θεωρήσουμε ένα διοικητικό συμβούλιο αθλητικού οργανισμού ως το πεδίο που μελετάμε, οι γυναίκες που έρχονται λόγω της ποσόστωσης μέσα στο πεδίο είναι οι «διεκδικήτριες» και προσπαθούν να αμφισβητήσουν το habitus που έχει διαμορφωθεί μέσα στο ανδροκρατούμενο διοικητικό συμβούλιο όλα τα προηγούμενα χρόνια. Από την πλευρά τους «οι κυρίαρχοι» άνδρες προσπαθούν να διατηρήσουν την

ισχύουσα κατάσταση, τα προνόμιά τους, τα κεκτημένα τους και να τα διαφυλάξουν απέναντι στις διεκδικήτριες. Με βάση τη θεωρία αυτή είναι σαφές ότι οι γυναίκες που συμπληρώνουν μια ποσόστωση σε ένα διοικητικό όργανο και αποτελούν διαχρονικά μειοψηφική παρουσία, δεν μπορούν να έχουν την ίδια αποδοχή και εξουσία με τους άνδρες ομόλογούς τους. Στα μάτια των ανδρών-κυρίαρχων οι γυναίκες-διεκδικήτριες αντιπροσωπεύουν την απειλή στο status quo της ανδρικής κυριαρχίας. Αν μιλήσουμε με όρους της θεωρίας του Bourdieu, δεν φέρουν το απαραίτητο «κεφάλαιο» για να μπορέσουν να γίνουν ισότιμα και αποδεκτά μέλη του πεδίου.

Προκύπτει, επομένως, ότι η απλή συμμετοχή δεν εξασφαλίζει ενδυνάμωση στις γυναίκες που κατέχουν υψηλόβαθμες θέσεις, αλλά απαιτεί περισσότερη στήριξη και δομές που να διευκολύνουν την ένταξη των γυναικών (Miller, 2014). Θα μπορούσε μάλιστα να υποστηρίξει κανείς ότι η μειοψηφική συμμετοχή των γυναικών σε ένα διοικητικό συμβούλιο, αντί να καταρρίπτει τα στερεότυπα ότι οι γυναίκες δεν μπορούν να διαχειριστούν ηγετικούς ρόλους, μπορεί αντιθέτως να τα ενισχύει και να τα διαιώνίζει, καθώς ο τρόπος ένταξής τους δεν γίνεται με στρατηγικό και υποστηρικτικό τρόπο. Η βιβλιογραφία σχετικά με τις ποσοστώσεις σε υψηλόβαθμες θέσεις και σε διοικητικά συμβούλια, και συγκεκριμένα στο πλαίσιο της οπτικής του Bourdieu, υποστηρίζει ότι η απλή προσθήκη γυναικών σε τέτοιες διοικητικές δομές μέσω των ποσοστώσεων δεν είναι δεδομένο ότι θα τις ενδυναμώσει ή ότι θα οδηγήσει σε μετασχηματισμό των έμφυλων στερεοτύπων στο πλαίσιο ενός διοικητικού συμβουλίου ενός οργανισμού. Η αύξηση της εκπροσώπησης των γυναικών σε ηγετικές θέσεις μπορεί αφενός να βελτιώσει συμβολικά την επιρροή που θα είχαν ως πρότυπα και ως προς την ορατότητα που προσφέρουν και για άλλες γυναίκες και να αμφισβητήσει τα παραδοσιακά στερεότυπα, αλλά αυτό δεν μεταφράζεται αυτόματα σε ουσιαστική ενδυνάμωση ή σε μεταβολή των βαθιά ριζωμένων έμφυλων προκαταλήψεων. (Cascadia κ.ά., 2002: 1038). Επιπλέον, είναι πιθανό να αμφισβητηθεί η αξιοπιστία των γυναικών που εισέρχονται σε τέτοιες δομές χάρη στις ποσοστώσεις και να μειωθεί η επιρροή που μπορούν να ασκήσουν σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων (Tarver κ.ά. 2020).

5.2.4 Πραγματική ευκαιρία για ισότητα

Χρειάζεται, συνεπώς, να αντιληφθούμε πλήρως τις δυναμικές που επικρατούν σε μια ανδροκρατούμενη διοικητική δομή και να εντάξουμε τις γυναίκες με τρόπο που να τους δίνει ισότιμη συμμετοχή. Οι έρευνες δείχνουν ότι παρ' όλο που οι ποσοστώσεις έχουν στόχο

να προωθήσουν την ισότητα των φύλων, συχνά λειτουργούν μέσα σε ένα πλαίσιο που αντιλαμβάνεται την ισότητα μέσα από τον φακό της «ομοιότητας» ή της «διαφορετικότητας», αντί να προωθεί μια διαμορφωτική αλλαγή (Humbert κ.ά. 2019: 13).

Η διαπίστωση αυτή μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η εξ αρχής θεσπισμένη συμμετοχή κατά 50/50 σε αντίστοιχες δομές θα έτεινε να εξισορροπήσει τις συγκρουσιακές τάσεις των «κυρίαρχων» και των «διεκδικητριών», δημιουργώντας πιο ομαλές δυναμικές και αρμονική συνύπαρξη.

Τα διοικητικά συμβούλια με ισόρροπη εκπροσώπηση των δύο φύλων στα αθλητικά θεσμικά όργανα είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη πραγματικής ισότητας. Σύμφωνα με τις συζητήσεις στο podcast «Why 50/50 Leadership in Sport is Bl**dy Obvious», η επίτευξη ηγεσίας 50/50 είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς. Η κατάρτιση προϋπολογισμών με γνώμονα το φύλο και η ίση ορατότητα σε ηγετικές θέσεις στους αθλητικούς οργανισμούς βοηθούν στην αντιμετώπιση των θεσμικών προκαταλήψεων που περιορίζουν τη συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό. Με την ίση εκπροσώπηση σε επίπεδο διοικητικών συμβουλίων, οι αθλητικοί οργανισμοί μπορούν να αντιμετωπίσουν τις ανισότητες στις αμοιβές, τις ευκαιρίες και την κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης, δημιουργώντας τελικά μια πιο ισορροπημένη και δίκαιη αθλητική κουλτούρα για όλα τα φύλα. (George, 2024).

Η Ειδικός Β δήλωσε ότι στην περίπτωση του διοικητικού συμβουλίου της ομοσπονδίας της αναλογία είναι 50/50 και τη θεωρεί ιδανική. Η Ειδικός Γ δήλωσε ότι υπάρχει πλειοψηφία γυναικών στο διοικητικό συμβούλιο της ομοσπονδίας της και αντιμετωπίζει τον αντίθετο κίνδυνο του να μην μπορεί να τηρηθεί το ελάχιστο ποσοστό των ανδρών μελών. Η Ειδικός Β θεωρεί ότι αποφέρει έναν πλούτο απόψεων και πληθώρα λύσεων για τα όποια ζητήματα προκύπτουν, και μάλιστα βρίσκει ενδιαφέρον το πώς τα προσεγγίζει το κάθε φύλο. Υποστηρίζει ότι αν καταφέρουμε να καταστήσουμε τους ηγετικούς ρόλους πραγματικά ισότιμους, θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε ένα περιβάλλον όπου οι διαφορετικές προοπτικές μπορούν να ευδοκιμήσουν, γεγονός που ωφελεί ολόκληρη την αθλητική βιομηχανία, καθώς θα περιλαμβάνει τη βιωμένη εμπειρία του κάθε φύλου. Η ισορροπία των φύλων στα διοικητικά συμβούλια δεν είναι απλώς θέμα δικαιοσύνης. Αποτελεί μια αναγκαιότητα για την ανάπτυξη και την επιτυχία των αθλητικών ιδρυμάτων.

5.2.5 Γυναίκες και αθλήματα περιορισμένης επαφής

Στην ερώτηση για το πώς εξηγείται η μεγάλη δημοφιλία του αθλήματος μεταξύ των γυναικών, υπήρξε απόλυτη συμφωνία μεταξύ των ομιλητριών ως προς τον κύριο λόγο, που είναι ότι το βόλεϊ αποτελεί άθλημα περιορισμένης επαφής. Είναι έτσι πιο εύκολο να πάρουν την απόφαση οι γυναίκες να ασχοληθούν με αυτό σε ερασιτεχνικό ή και επαγγελματικό επίπεδο.

Μελετώντας το βόλεϊ μέσα από τη σκοπιά του φύλου, δεν θα μπορούσαμε να παραβλέψουμε το γεγονός ότι αυτή η πολύ συστηματική αναφορά μεταξύ των τριών ομιλητριών δεν είναι τυχαία και αναδεικνύει τις κοινωνικές προσδοκίες, τις πολιτιστικές νόρμες και την έμφυλη εμπειρία στον αθλητισμό. Οι έρευνες δείχνουν ότι τα κορίτσια κοινωνικοποιούνται σε ρόλους που δίνουν έμφαση στη χάρη, τη θηλυκότητα και τη μη επιθετικότητα, γεγονός που διαμορφώνει τις προτιμήσεις τους για τον αθλητισμό. Μια μελέτη της Koivula (2001) τονίζει ότι τα αθλήματα που κατηγοριοποιούνται ως θηλυκά τείνουν να επικεντρώνονται στην αισθητική και τον μη επιθετικό ανταγωνισμό, κάτι που ευθυγραμμίζεται με τις κοινωνικοποιημένες συμπεριφορές που αναμένονται από τις γυναίκες. Κατά συνέπεια, τα αθλήματα χωρίς επαφή, όπως η γυμναστική, η κολύμβηση ή το τένις, είναι πιο ελκυστικά για τις γυναίκες, καθώς ενισχύουν τα παραδοσιακά θηλυκά ιδεώδη (Koivula, 2001). Στην ίδια κατηγορία εμπίπτει και το βόλεϊ. Όπως είδαμε μέσα από την ιστορική αναδρομή, ο λόγος της επινοήσής του ήταν η αναζήτηση ενός εναλλακτικού αθλήματος που θα επέτρεπε ακόμα και στους μεγαλύτερης ηλικίας επιχειρηματίες μέλη της ΧΑΝ να συμμετάσχουν και να αγωνιστούν.

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, και σε συνέχεια της διερεύνησης της θεωρίας του Bourdieu υπό το πρίσμα της διάστασης του φύλου, μας έρχεται στο νου η έννοια της «έξης» (habitus) της θεωρίας του. Η έννοια αυτή μπορεί να συνοψιστεί στις εγγενείς προδιαθέσεις του ατόμου για το πώς παίζεται το παιχνίδι του εκάστοτε πεδίου, οι οποίες είναι εγγενείς όχι τόσο στο πνεύμα αλλά στο σώμα, γεγονός που τις καθιστά «κατάσταση σώματος» (Λελεδάκης, 2006).

Η έννοια habitus του Pierre Bourdieu, ή αλλιώς «η ιστορία που έγινε σώμα» (Bourdieu 1994: 63), αναφέρεται στις βαθιά ριζωμένες συνήθειες, τάσεις και συμπεριφορές που διαμορφώνονται από το κοινωνικό περιβάλλον. Στο πλαίσιο της προτίμησης των γυναικών για τα αθλήματα περιορισμένης επαφής, το habitus μπορεί να κατανοηθεί ως προϊόν των κοινωνικών προτύπων που καθορίζουν τη θηλυκότητα και την υποτιθέμενη ευαλωτότητα του γυναικείου σώματος.

Από νεαρή ηλικία, οι γυναίκες κοινωνικοποιούνται σε ρόλους που τονίζουν την κομψότητα, τη χάρη και την παθητικότητα, οι οποίοι ενσωματώνονται στο *habitus* τους. Αυτές οι έμφυλες προσδοκίες καθοδηγούν τις επιλογές τους στη σωματική δραστηριότητα, κατευθύνοντάς τες προς τα αθλήματα περιορισμένης επαφής που συμβαδίζουν με τα κοινωνικά κατασκευασμένα ιδανικά της θηλυκότητας. Η θεωρία του Bourdieu υποδηλώνει ότι αυτό το εσωτερικευμένο *habitus* κάνει τις γυναίκες να αντιλαμβάνονται τα αθλήματα περιορισμένης επαφής ως πιο κατάλληλα, ενώ τα αθλήματα επαφής, που συνδέονται με την επιθετικότητα και τη σκληρότητα, έρχονται σε αντίθεση με τις κοινωνικά επιβαλλόμενες προτιμήσεις τους.

Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι σε μια παραδοσιακή και αρκετά συντηρητική κοινωνία όπως η τουρκική, το βόλεϊ γυναικών είναι ιδιαίτερα δημοφιλές. Η Ειδικός Β, μεταξύ άλλων, υποστήριξε ότι αυτό συμβαίνει, επειδή το συγκεκριμένο άθλημα είναι κοινωνικά και πολιτισμικά αποδεκτό στην Τουρκία ως άθλημα γυναικών. Με βάση την παραπάνω ανάλυση, ένα άθλημα περιορισμένης επαφής τηρεί της κοινωνικές νόρμες για τη θηλυκότητα και άρα αποτελεί δημοφιλή επιλογή.

Άλλες κοινωνικές προσδοκίες για τις γυναίκες, οι οποίες εξακολουθούν να υπάρχουν είναι οι ευθύνες ως προς τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών. Σύμφωνα με την Ειδικό Β, οι γυναίκες επωμίζονται πολύ μεγαλύτερο μερίδιο αυτής της φροντίδας και αυτό έχει ως συνέπεια να μην μπορούν να αφιερωθούν πλήρως στην καριέρα τους. Μια υψηλόβαθμη θέση ευθύνης απαιτεί μεγάλη διαθεσιμότητα και πολλές ώρες εργασίας, οι οποίες είναι συχνά ασύμβατες με τις ώρες για τη φροντίδα της οικογένειας και του σπιτιού. Πολλές φορές, συνεχίζει η Ειδικός Β, οι γυναίκες καλούνται να επιλέξουν μεταξύ της οικογένειας και του βόλεϊ.

6. Συμπεράσματα και επίλογος

Η διάσταση του φύλου στο ευρωπαϊκό βόλεϊ παρουσιάζει μια σύνθετη συνύπαρξη προόδου και ανισοτήτων που εξακολουθούν να υφίστανται. Η παρούσα εργασία διερεύνησε το ιστορικό πλαίσιο του αθλήματος, την εξέλιξη της συμμετοχής των γυναικών και τις σημερινές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες για την κατάκτηση ηγετικών θέσεων στο άθλημα. Παρ' όλο που το βόλεϊ προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες στις γυναίκες, ιδίως σε σύγκριση με άλλα αθλήματα, η υποεκπροσώπηση των γυναικών σε ρόλους λήψης αποφάσεων αναδεικνύει τη συνεχιζόμενη κυριαρχία πατριαρχικών δομών στη διακυβέρνηση του ευρωπαϊκού βόλεϊ.

Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, είναι σαφές ότι το βόλεϊ, παρά τον συμπεριληπτικό του χαρακτήρα στον αγωνιστικό χώρο, στη διακυβέρνησή του αντικατοπτρίζει τις ευρύτερες κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των φύλων. Οι γυναίκες έχουν εδραιώσει μια ισχυρή παρουσία ως αθλήτριες, αλλά αυτή η επιτυχία δεν έχει μεταφραστεί σε ανάλογη εκπροσώπηση σε ηγετικούς ρόλους. Αυτή η ανισορροπία παραπέμπει σε βαθύτερα, συστημικά εμπόδια που πρέπει να αντιμετωπιστούν για να εξασφαλιστεί η ισότητα των φύλων όχι μόνο στη συμμετοχή αλλά και στην επιρροή και τη λήψη αποφάσεων.

Οι συνεντεύξεις που διεξήχθησαν με γυναίκες που δραστηριοποιούνται στη διακυβέρνηση του ευρωπαϊκού βόλεϊ αποκάλυψαν τα εμπόδια που εξακολουθούν να υφίστανται, συμπεριλαμβανομένων των προκαταλήψεων λόγω φύλου, της έλλειψης καθοδήγησης για τις γυναίκες και της περιορισμένης πρόσβασης σε δίκτυα που θα μπορούσαν να τις βοηθήσουν να προωθηθούν σε ηγετικές θέσεις. Επιπλέον, η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι παρ' όλο που προσεγγίζεται η αριθμητική ισότητα των φύλων όσον αφορά τη συμμετοχή στο αθλητικό κομμάτι, η πραγματική ισότητα –που κρίνεται με βάση τη δύναμη και την επιρροή– παραμένει άπιαστη.

Η εργασία υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της θεσμικής υποστήριξης για την άρση αυτών των εμποδίων. Τα παραδείγματα από εθνικές ομοσπονδίες και συλλόγους που έχουν ενσωματώσει με επιτυχία τις γυναίκες σε ηγετικούς ρόλους αποδεικνύουν ότι η πρόοδος είναι δυνατή όταν υπάρχει σαφής δέσμευση για την ισότητα των φύλων. Ωστόσο, τα παραδείγματα αυτά αποτελούν μάλλον εξαιρέσεις παρά κανόνα, υποδεικνύοντας ότι ακόμα χρειάζεται πολλή δουλειά σε όλο το ευρωπαϊκό τοπίο του βόλεϊ.

Με το βλέμμα στραμμένο προς το μέλλον, η παρούσα εργασία προβάλλει την ανάγκη επαναξιολόγησης του τρόπου με τον οποίο επιδιώκεται η ισότητα των φύλων στην αθλητική διακυβέρνηση. Η επίτευξη αριθμητικής ισότητας στη συμμετοχή αποτελεί μεν αξιόπαινο στόχο που τείνει να επιδιώκεται, αλλά πρέπει να συνοδεύεται και από πρωτοβουλίες που να αντιμετωπίζουν τις υποκείμενες ανισορροπίες στην εξουσία. Αυτό περιλαμβάνει την προώθηση της γυναικείας ηγεσίας, την καλλιέργεια συμπεριληπτικής κουλτούρας στο εσωτερικό των οργανισμών και την εφαρμογή πολιτικών που θα εξασφαλίζουν ίσες ευκαιρίες για όλους, ανεξαρτήτως φύλου.

Συμπερασματικά, το βόλεϊ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στον αθλητισμό, αλλά αντανακλά επίσης τους συνεχιζόμενους αγώνες για την ισότητα των φύλων στην ευρύτερη κοινωνία. Τα ευρήματα της παρούσας

εργασίας ενισχύουν την ανάγκη για μια διαρκή και πολύπλευρη προσέγγιση για την ισότητα των φύλων. Μια προσέγγιση που υπερβαίνει τη συμμετοχή και στρέφει το βλέμμα προς τις δομές εξουσίας που εξακολουθούν να περιθωριοποιούν τις γυναίκες σε ηγετικούς ρόλους. Με την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, το ευρωπαϊκό βόλεϊ μπορεί να γίνει πρωτοπόρος στην ισότητα των φύλων, δίνοντας το παράδειγμα σε άλλα αθλήματα και συμβάλλοντας σε ένα πιο δίκαιο μέλλον για όλους.

Βιβλιογραφία

- Bach, T. (2024, July 12). “une source d’inspiration ” : La Tribune de Thomas Bach pour Lancer Les Jo Paris 2024. *leparisien.fr*. Ανακτήθηκε 15 Ιουλίου 2024, από <https://www.leparisien.fr/jo-paris-2024/une-source-dinspiration-la-tribune-de-thomas-bach-pour-lancer-les-jo-paris-2024-12-07-2024-TN2O5A7LVFGNBOAZX4LYWBAK6Y.php>
- Bandy, S. J. (2014). Gender and Sports Studies: An historical perspective. *Movement & Sport Sciences - Science & Motricité*, (86), 15–27. <https://doi.org/10.1051/sm/2013111>
- Bourdieu, P. (1994). Μερικές ιδιότητες των πεδίων. Στο P. Bourdieu, *Κείμενα Κοινωνιολογίας*. (σσ. 63-70). Εκδόσεις Δελφίνι.
- Carpentier, F., & Lefèvre, J. P. (2006). The modern Olympic movement, women’s sport and the social order during the inter-war period. *The International Journal of the History of Sport*, 23(7), 1112-1127. <https://doi.org/10.1080/09523360600832387>
- Confédération Européenne de Volleyball. (n.d.). *Insidecev: Zonal Associations*. <https://inside.cev.eu/institutions/zonal-associations/>
- Confédération Européenne de Volleyball. (2013). *CEV 40th anniversary book: Back to the future 1973-2013*. CEV.
- Confédération Européenne de Volleyball. (2023). *CEV General Regulations*. https://inside.cev.eu/media/53ch0x1d/leg_cev_2023_general-regulations_approved-by-the-boa.pdf
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory, and antiracist politics [1989]. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1). <https://doi.org/10.4324/9780429500480-5>
- Donnelly, M. K. (2023, August 20). Gender inequality will still be an issue at the paris 2024 olympics — despite the games being gender-balanced. *The Conversation*. Retrieved August 20, 2023, from <https://theconversation.com/gender-inequality-will-still-be-an-issue-at-the-paris-2024-olympics-despite-the-games-being-gender-balanced-210883>.
- Ellis, C., Adams, T. E., & Bochner, A. P. (2011). Autoethnography: An overview. *Historical Social Research/Historische Sozialforschung*, 36(4), 273-290.
- Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Κοινοβουλευτικής Έρευνας. (2019, Μάρτιος). *Gender equality in sport: Getting closer every day*. (Briefing No. PE 635.560). European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635560/EPRS_BRI\(2019\)635560_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/635560/EPRS_BRI(2019)635560_EN.pdf)

- Fédération Internationale de Volleyball. (n.d.). *FIVB: History*.
<https://www.fivb.com/inside-fivb/fivb/history/>
- Ferraro, F. (2023, March 13). *CEV's 50th anniversary – let's take a journey through five decades of European Volleyball*. Inside CEV. <https://inside.cev.eu/articles/cev/cev-s-50th-anniversary-let-s-take-a-journey-through-five-decades-of-european-volleyball/>
- George, J. (Παρουσιάστρια). (2024, Ιούνιος 25). Why 50/50 leadership in sport is bl**dy obvious! (Season 1, No. 37) [Ηχητικό επεισόδιο podcast]. In *The Women in Sport Podcast*. audioboom.com. <https://audioboom.com/posts/8529612-general-election-special-why-50-50-leadership-in-sport-is-bl-dy-obvious>
- Giannitsiotis, G. (2004). *Γυναικείες και εργατικές Ολυμπιάδες: Ο αθλητισμός των «Άλλων»*.
- Hargreaves, J. (1994). *Sporting females: Critical issues in the history and sociology of women's sports*. Routledge.
- Humbert, A. L., Kelan, E. K., & Clayton-Hathway, K. (2019). A rights-based approach to board quotas and how hard sanctions work for Gender Equality. *European Journal of Women's Studies*, 26(4), 447–468. <https://doi.org/10.1177/1350506819857125>
- Jarvie, G. (2012). *Sport, Culture and Society: An Introduction*. Routledge.
- Jéhannin, W. (Παραγωγός), & Faraut J. (Σκηνοθέτης). (2021). *The Witches of the Orient*. [Κινηματογραφική ταινία]. Γαλλία: UFO Production.
- Koivula, N. (2001). Perceived characteristics of sports categorized as gender-neutral, feminine and masculine. *Journal of Sport Behavior*, 24(4), 377-393.
- Koulouri, X. (1997). *Αθλητισμός και όψεις της αστικής κοινωνικότητας. Γυμναστικά και αθλητικά σωματεία (1870-1922)*. Ιστορικό Αρχείο Ελληνικής Νεολαίας – Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών (Ε.Ι.Ε./Ι.Ν.Ε.).
- Leigh, M. H., & Bonin, T. M. (1997). The pioneering role of Madame Alice Milliat and the FSFI in establishing international track and field competition for women. *Journal of Sport History*, 24(1), 72-83.
- Leledakis, K. (2006). «Η αίσθηση της πρακτικής»: Μια θεωρία κοινωνικής κατασκευής του υποκειμένου, κοινωνικής δράσης και αναπαραγωγής της κοινωνίας. Επίμετρο στο P. Bourdieu, *Η Αίσθηση της Πρακτικής*. (σσ. 433-450). Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- Macnaughtan, H. (2014). The Oriental Witches: Women, volleyball and the 1964 Tokyo olympics. *Sport in History*, 34(1), 134–156.
<https://doi.org/10.1080/17460263.2013.855651>

- Meier, M. (2015). The value of female sporting role models. *Sport in Society*, 18(8), 968–982. <https://doi.org/10.1080/17430437.2014.997581>
- Miller, D. L. (2014). Symbolic Capital and gender: Evidence from two cultural fields. *Cultural Sociology*, 8(4), 462–482. <https://doi.org/10.1177/1749975514539800>
- Sage, G. H. (1990). *Power and ideology in American sport: A critical perspective*. Human Kinetics Publishers.
- Schmidt, B. (2016). *Volleyball: Steps to success*. Human Kinetics.
- Tapver, T., Laidroo, L., & Gurvitš-Suits, N. A. (2020). Banks' CSR reporting – do women have a say? *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 20(4), 639–651. <https://doi.org/10.1108/cg-11-2019-0338>
- Thlusty, T. (2016). The American YMCA and its Physical Education Program – first steps to world expansion. *Studies in Sport Humanities*, 20, 39–47. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0012.6489>
- Valiente, C. (2020). The impact of gender quotas in sport management: The case of Spain. *Sport in Society*, 25(5), 1017–1034. <https://doi.org/10.1080/17430437.2020.1819244>
- Volleyball World. (2022, Οκτώβριος 2). *Equal Jersey Ambassador: Paola Egonu (Italy)* [Βίντεο]. YouTube. https://youtu.be/sd2NDKpPrhg?si=pK1VwZ_OYBT7c1o2
- Zaikos, N. (2019). *Γυναίκα και άθληση*.
- Zavos, A. (2021). Η φεμινιστική προβληματική της διαθεματικότητας. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 156, 55. <https://doi.org/10.12681/grsr.25947>

Παράρτημα Α: Οδηγός συνέντευξης

Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι εξής:

ΘΕΜΑΤΙΚΗ Α: ΕΜΠΛΟΚΗ ΜΕ ΤΟ ΒΟΛΕΪ

- Μιλήστε μου για εσάς. Πώς επιλέξατε να ασχοληθείτε με το βόλεϊ;
- Γιατί το επιλέξατε ανάμεσα στα υπόλοιπα αθλήματα;
- Με ποια άλλα αθλήματα έχετε ασχοληθεί;
- Περιγράψτε μας με λίγα λόγια την πορεία σας στον χώρο του αθλήματος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ Β: ΘΕΣΗ ΕΥΘΥΝΗΣ

- Πώς βρεθήκατε να αναλάβετε τη θέση που έχετε σήμερα.
- Μιλήστε μου για τα καθήκοντά σας στη θέση αυτή, για τις προκλήσεις, τις δυσκολίες.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ Γ: ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

- Τι δυσκολίες συναντά μια γυναίκα σε θέση ευθύνης στον χώρο του βόλεϊ;
(Τι εννοούμε θέσεις ευθύνης: θέσεις λήψης αποφάσεων σε διοικητικές θέσεις της εθνικής ομοσπονδίας, των συλλόγων, της λίγκας, στο εσωτερικό της ομάδας – προπονήτρια, κλπ.)
- Εσείς συναντήσατε δυσκολίες που να οφείλονται στο φύλο σας;
- Έχετε παρατηρήσει παρόμοιες περιπτώσεις που θα θέλατε να αναφέρετε;
- Πώς αξιολογείτε την αντιμετώπιση των ανδρών συναδέλφων σας;
- Γιατί δεν υπάρχουν περισσότερες γυναίκες σε θέση ευθύνης στο βόλεϊ;
- Δώστε μας ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που να συμπυκνώνει κατά τη γνώμη σας αυτά που μας είπατε για τη σημασία του φύλου στην ανάληψη μιας θέσης ευθύνης στο πεδίο του αθλητισμού.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ Γ. ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΒΟΛΕΪ

- Στην Τουρκία, στον τελικό του Τσάμπιονς Λιγκ του βόλεϊ 2024 στην Αττάλεια (Αντάλια), ο τελικός των αντρών προβλήθηκε πριν από τον τελικό των γυναικών καθότι το γυναικείο βόλεϊ είναι πιο δημοφιλές στη χώρα. Γιατί πιστεύετε ότι βόλεϊ είναι αρκετά δημοφιλές στις γυναίκες αθλήτριες;
- Ενώ το βόλεϊ θεωρείται δυνατό άθλημα για τις γυναίκες, δεν βλέπουμε συχνά πρώην βολεϊμπολίστριες σε θέσεις ευθύνης στη διοίκηση του βόλεϊ. Συμφωνείτε με αυτή την άποψη;
- Πώς θα αξιολογούσατε την προσπάθεια να επιβληθούν ποσοστώσεις στις θέσεις ευθύνης στο ευρωπαϊκό βόλεϊ;

- Εσείς τι πιστεύετε ότι πρέπει να γίνει για να καταλάβουν περισσότερες γυναίκες θέσεις ευθύνης στο ευρωπαϊκό βόλεϊ;

Παράρτημα Β: Πίνακες εγγεγραμμένων αθλητών και αθλητριών για την αγωνιστική 2023-2024 στα αναπτυξιακά πρωταθλήματα ζωνών

Πίνακας 1

	Team name for season	Participant Category	Appr. Players	TOT in 04	04 A	04 T	04 N
	AUSTRIA	National U18 Female	23	23	0	0	23
	AZERBAIJAN	National U18 Female	18	18	0	0	18
	BELGIUM	National U18 Female	23	23	0	0	23
	BULGARIA	National U18 Female	29	29	0	0	29
	CROATIA	National U18 Female	27	27	0	0	27
	CYPRUS	National U18 Female	20	20	0	0	20
	CZECHIA	National U18 Female	27	27	0	0	27
	DENMARK	National U18 Female	27	27	0	0	27
	ENGLAND	National U18 Female	20	20	0	0	20
	ESTONIA	National U18 Female	23	23	0	0	23
	FAROE ISLANDS	National U18 Female	17	17	0	0	17
	FINLAND	National U18 Female	25	25	0	0	25
	FRANCE	National U18 Female	31	31	0	0	31
	GEORGIA	National U18 Female	25	25	0	0	25
	GERMANY	National U18 Female	43	43	0	0	43
	GREECE	National U18 Female	27	27	0	0	27
	HUNGARY	National U18 Female	23	23	0	0	23
	ICELAND	National U18 Female	12	12	0	0	12
	ISRAEL	National U18 Female	19	19	0	0	19
	ITALY	National U18 Female	33	33	0	0	33
	KOSOVO	National U18 Female	20	20	0	0	20
	LATVIA	National U18 Female	19	19	0	0	19
	LITHUANIA	National U18 Female	18	18	0	0	18
	NORTH MACEDONIA	National U18 Female	25	25	0	0	25
	NORWAY	National U18 Female	26	27	0	0	27
	POLAND	National U18 Female	30	30	0	0	30
	PORTUGAL	National U18 Female	24	24	0	0	24
	ROMANIA	National U18 Female	28	28	0	0	28
	SERBIA	National U18 Female	36	36	0	0	36
	SLOVAKIA	National U18 Female	30	31	0	0	31
	SLOVENIA	National U18 Female	23	23	0	0	23
	SPAIN	National U18 Female	34	34	0	0	34
	THE NETHERLANDS	National U18 Female	29	29	0	0	29
	TÜRKIYE	National U18 Female	41	42	0	0	42
	UKRAINE	National U18 Female	25	25	0	0	25

Πίνακας 1 Εγγεγραμμένες παίκτριες ανά ομοσπονδία στην κατηγορία Κ18 Γυναικών, CEV 2024

Πίνακας 2

	Team name for season	Participant Category	Appr. Players	TOT in 04	04 A	04 T	04 N
	AUSTRIA	National U18 Male	25	25	0	0	25
	AZERBAIJAN	National U18 Male	22	22	0	0	22
	BELGIUM	National U18 Male	26	26	0	0	26
	BULGARIA	National U18 Male	25	25	0	0	25
	CROATIA	National U18 Male	25	25	0	0	25
	CYPRUS	National U18 Male	16	16	0	0	16
	CZECHIA	National U18 Male	26	26	0	0	26
	DENMARK	National U18 Male	27	27	0	0	27
	ENGLAND	National U18 Male	15	15	0	0	15
	ESTONIA	National U18 Male	24	24	0	0	24
	FAROE ISLANDS	National U18 Male	14	14	0	0	14
	FINLAND	National U18 Male	30	30	0	0	30
	FRANCE	National U18 Male	35	36	0	0	36
	GEORGIA	National U18 Male	24	24	0	0	24
	GERMANY	National U18 Male	25	25	0	0	25
	GREECE	National U18 Male	42	42	0	0	42
	HUNGARY	National U18 Male	22	22	0	0	22
	ICELAND	National U18 Male	12	12	0	0	12
	ISRAEL	National U18 Male	25	25	0	0	25
	ITALY	National U18 Male	26	26	0	0	26
	KOSOVO	National U18 Male	23	24	0	0	24
	LATVIA	National U18 Male	15	15	0	0	15
	NORTH MACEDONIA	National U18 Male	22	22	0	0	22
	NORWAY	National U18 Male	21	21	0	0	21
	POLAND	National U18 Male	29	29	0	0	29
	PORTUGAL	National U18 Male	20	20	0	0	20
	ROMANIA	National U18 Male	27	27	0	0	27
	SERBIA	National U18 Male	30	30	0	0	30
	SLOVENIA	National U18 Male	19	19	0	0	19
	SPAIN	National U18 Male	38	38	0	0	38
	THE NETHERLANDS	National U18 Male	25	25	0	0	25
	TÜRKIYE	National U18 Male	37	37	0	0	37
	UKRAINE	National U18 Male	28	29	0	0	29

Πίνακας 2 Εγγεγραμμένοι παίκτες ανά ομοσπονδία στην κατηγορία Κ18 Ανδρών, CEV 2024

Πίνακας 3

	Team name for season	Participant Category	Appr. Players	TOT in 04	04 A	04 T	04 N
	AUSTRIA	National U20 Female	21	21	0	0	21
	AZERBAIJAN	National U20 Female	19	19	0	0	19
	BELGIUM	National U20 Female	26	26	0	0	26
	BULGARIA	National U20 Female	21	21	0	0	21
	CROATIA	National U20 Female	27	27	0	0	27
	CZECHIA	National U20 Female	35	35	0	0	35
	DENMARK	National U20 Female	20	20	0	0	20
	ENGLAND	National U20 Female	15	15	0	0	15
	ESTONIA	National U20 Female	25	26	0	0	26
	FAROE ISLANDS	National U20 Female	22	22	0	0	22
	FINLAND	National U20 Female	30	30	0	0	30
	FRANCE	National U20 Female	24	24	0	0	24
	GERMANY	National U20 Female	33	33	0	0	33
	GREECE	National U20 Female	31	31	0	0	31
	HUNGARY	National U20 Female	22	22	0	0	22
	ICELAND	National U20 Female	14	14	0	0	14
	IRELAND	National U20 Female	19	19	0	0	19
	ISRAEL	National U20 Female	24	25	0	0	25
	ITALY	National U20 Female	37	37	0	0	37
	KOSOVO	National U20 Female	33	33	0	0	33
	LATVIA	National U20 Female	19	19	0	0	19
	LITHUANIA	National U20 Female	24	25	0	0	25
	LUXEMBOURG	National U20 Female	17	17	0	0	17
	MONTENEGRO	National U20 Female	32	32	0	0	32
	NORWAY	National U20 Female	22	22	0	0	22
	POLAND	National U20 Female	31	31	0	0	31
	PORTUGAL	National U20 Female	24	24	0	0	24
	ROMANIA	National U20 Female	29	29	0	0	29
	SERBIA	National U20 Female	25	25	0	0	25
	SLOVAKIA	National U20 Female	28	28	0	0	28
	SLOVENIA	National U20 Female	30	30	0	0	30
	SPAIN	National U20 Female	31	32	0	0	32
	SWEDEN	National U20 Female	25	25	0	0	25
	SWITZERLAND	National U20 Female	19	19	0	0	19
	THE NETHERLANDS	National U20 Female	25	25	0	0	25
	TÜRKIYE	National U20 Female	45	45	0	0	45
	UKRAINE	National U20 Female	23	23	0	0	23

Πίνακας 3 Εγγεγραμμένες παίκτριες ανά ομοσπονδία στην κατηγορία Κ20 Γυναικών, CEV 2024

Πίνακας 4

	AUSTRIA	National U20 Male	18	18	0	0	18
	AZERBAIJAN	National U20 Male	19	19	0	0	19
	BELGIUM	National U20 Male	25	25	0	0	25
	BULGARIA	National U20 Male	31	32	0	0	32
	CROATIA	National U20 Male	26	26	0	0	26
	CZECHIA	National U20 Male	20	20	0	0	20
	DENMARK	National U20 Male	22	22	0	0	22
	ENGLAND	National U20 Male	15	15	0	0	15
	ESTONIA	National U20 Male	24	24	0	0	24
	FAROE ISLANDS	National U20 Male	19	19	0	0	19
	FINLAND	National U20 Male	32	32	0	0	32
	FRANCE	National U20 Male	27	27	0	0	27
	GERMANY	National U20 Male	25	25	0	0	25
	GIBRALTAR	National U20 Male	10	10	0	0	10
	GREECE	National U20 Male	25	25	0	0	25
	HUNGARY	National U20 Male	21	21	0	0	21
	ICELAND	National U20 Male	15	15	0	0	15
	IRELAND	National U20 Male	16	16	0	0	16
	ISRAEL	National U20 Male	23	24	0	0	24
	ITALY	National U20 Male	39	39	0	0	39
	LATVIA	National U20 Male	21	21	0	0	21
	LUXEMBOURG	National U20 Male	21	21	0	0	21
	MONTENEGRO	National U20 Male	23	23	0	0	23
	NORTHERN IRELAND	National U20 Male	25	25	0	0	25
	NORWAY	National U20 Male	17	17	0	0	17
	POLAND	National U20 Male	29	29	0	0	29
	PORTUGAL	National U20 Male	27	27	0	0	27
	ROMANIA	National U20 Male	41	41	0	0	41
	SAN MARINO	National U20 Male	24	24	0	0	24
	SCOTLAND	National U20 Male	27	27	0	0	27
	SERBIA	National U20 Male	28	28	0	0	28
	SLOVAKIA	National U20 Male	32	31	0	0	31
	SLOVENIA	National U20 Male	22	22	0	0	22
	SPAIN	National U20 Male	31	31	0	0	31
	SWEDEN	National U20 Male	21	21	0	0	21
	SWITZERLAND	National U20 Male	22	22	0	0	22
	THE NETHERLANDS	National U20 Male	23	23	0	0	23
	TÜRKIYE	National U20 Male	36	36	0	0	36
	UKRAINE	National U20 Male	24	24	0	0	24

Πίνακας 4 Εγγεγραμμένοι παίκτες ανά ομοσπονδία στην κατηγορία K20 Ανδρών, CEV 2024

Παράρτημα Γ: Αυτοεθνογραφία

Αουτσάιντερ εκ των ένδον: η διάσταση του φύλου στο κεντρικό γραφείο της CEV

Εισαγωγή

Από την πρώτη στιγμή που ξεκίνησα να εργάζομαι στον χώρο του αθλητισμού, είχα την αίσθηση ότι έμπαινα σε ένα καινούργιο σύμπαν. Προερχόμενη από ένα γλωσσολογικό ακαδημαϊκό και εργασιακό περιβάλλον με πιο επίπεδη ιεραρχία και έμφαση στις γλώσσες, πέρασα σε στον κόσμο ενός αθλητικού οργανισμού, όπου κυριαρχούσαν οι έννοιες της ανταγωνιστικότητας, της φιλοδοξίας και της ιεραρχίας. Η διαφορά ήταν τεράστια. Επιπλέον χαρακτηριστικό κομμάτι αυτού του νέου κόσμου ήταν η πολύ έντονη πολυεθνικότητα στο πλαίσιο του οργανισμού, όπου οι υπάλληλοι προέρχονται από 21 διαφορετικές εθνικότητες και κάλυπταν ένα μεγάλο ηλικιακό φάσμα. Αυτή η πολυδιάστατη διαφορετικότητα προσέφερε πληθώρα προσεγγίσεων και προοπτικών ως προς τις έμφυλες δυναμικές, η οποία διαμορφωνόταν από τις διαφορετικές πολιτισμικές και γενεαλογικές επιρροές.

Προτού ξεκινήσω την εργασία μου στην Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία του Βόλεϊ (CEV), δεν είχα καμία προσωπική ούτε επαγγελματική επαφή με τον αθλητισμό. Η επαγγελματική μου πορεία είχε βάσεις σε τομείς πολύ διαφορετικούς από τον κόσμο του αθλητισμού, όπως η αγγλική φιλολογία και η μετάφραση. Για τον λόγο αυτό, η ένταξή μου στον κόσμο του βόλεϊ αποτέλεσε ταυτόχρονα μεγάλη πρόκληση αλλά και μια διαφωτιστική εμπειρία.

Με την παρούσα αυτοεθνογραφία θα επιχειρήσω να καταγράψω την πορεία μου ως «αουτσάιντερ» στον καινούργιο αυτόν κόσμο, εστιάζοντας στις έμφυλες εμπειρίες που διαμορφώνουν την κουλτούρα και τις λειτουργίες εντός της CEV. Η ιδιότητα του αουτσάιντερ μου παρέχει την απαραίτητη απόσταση και ταυτόχρονα την απαραίτητη εγγύτητα ώστε να μπορέσω ως εθνογράφος να αποκρυπτογραφήσω τους κώδικες, τις πρακτικές, τις αξίες και τις πεποιθήσεις των ανθρώπων που ζουν και αναπνέουν μέσα στον κόσμο του αθλητισμού.

Η αυτοεθνογραφία ως ερευνητική προσέγγιση

Σύμφωνα με τους Ellis κ.ά. (2011) η αυτοεθνογραφία αποτελεί μια προσέγγιση στην έρευνα και τη γραφή η οποία επιχειρεί να περιγράψει και να αναλύσει με συστηματικό τρόπο την προσωπική εμπειρία, και έτσι να οδηγήσει στην κατανόηση της πολιτισμικής εμπειρίας

(Ellis κ.ά., 2011). Αποτελεί μια ποιοτική ερευνητική μέθοδο που συνδυάζει την αυτοβιογραφία και την εθνογραφία και προσφέρει έναν ιδιότυπο φακό κατά τη διερεύνηση της προσωπικής εμπειρίας μέσα από ένα ευρύτερο πολιτισμικό πλαίσιο. Αντί να κρύβεται ή να υποθέτει ότι δεν υπάρχουν, αναγνωρίζει και αποδέχεται την υποκειμενικότητα, τον συναισθηματισμό, καθώς και την επιρροή του ερευνητή/-τριας στην ίδια την έρευνα. (Ellis κ.ά., 2011). Παράλληλα, δεδομένου ότι ο ακαδημαϊκός κόσμος άρχισε να συνειδητοποιεί ότι οι διαφορετικοί άνθρωποι κάνουν διαφορετικές υποθέσεις για τον κόσμο. Συνθέτουν ένα πολύπλοκο μίγμα τρόπων να μιλούν, να γράφουν, να αξιολογούν και να διαμορφώνουν πεποιθήσει. Ο ακαδημαϊκός κόσμος συνειδητοποίησε επίσης ότι πλέον οι συμβατικοί τρόποι εκπόνησης και αναστοχασμού για την έρευνα είναι στενοί, περιοριστικοί και στενόμυαλοι. Αντίθετα, η αυτοεθνογραφία σαν μέθοδος επεκτείνει και ανοίγει ένα μεγαλύτερο παράθυρο στον κόσμο, αποφεύγοντας τους αυστηρούς και άκαμπτους ορισμούς για το τι συνιστά ουσιαστική και χρήσιμη έρευνα (Ellis κ.ά., 2011). Είναι μια ιδιαίτερα ισχυρή προσέγγιση κατά την ανάλυση των έμφυλων δυναμικών στο εσωτερικό ενός οργανισμού –στην περίπτωση μας ενός αθλητικού οργανισμού–, καθώς δίνει τη δυνατότητα για ένα βαθύ αναστοχασμό και προσωπικό προβληματισμό.

Προηγούμενη ταυτότητα

Η έδρα της CEV βρίσκεται στο Λουξεμβούργο, όπου είχα έρθει πριν από 12 χρόνια για να δουλέψω ως συμβασιούχος μεταφράστρια, στην ελληνική μονάδα μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στο τέλος της σύμβασής μου, αποφάσισα να αναζητήσω εργασία σε διαφορετικό τομέα, ψάχνοντας μια θέση με περισσότερη εξωστρέφεια και επαφή με κόσμο. Η αλλαγή επαγγελματικής πορείας αποδείχτηκε αρκετά δύσκολη διαδικασία, ωστόσο στάθηκα τυχερή γιατί μου πρότεινε μια φίλη μου να κάνω αίτηση σε μια αγγελία για γραμματειακή υποστήριξη ως διοικητική βοηθός σε έναν οργανισμό σχετικά με το βόλεϊ –μεταξύ σοβαρού και αστείου, εφόσον γνώριζε ότι δεν έχω καμία σχέση με τον συγκεκριμένο κόσμο.

Αποφάσισα να υποβάλω την αίτησή μου, παρ' όλο που από τα απαιτούμενα προσόντα κάλυπτα κυρίως τις γλωσσικές δεξιότητες, ενώ τα υπόλοιπα ανήκαν στη σφαίρα των κοινωνικών δεξιοτήτων (soft skills). Η διαδικασία επιλογής κράτησε δύο μήνες. Πέρασα από δύο συνεντεύξεις και ένα γραπτό τεστ δεξιοτήτων.

Η θέση της διοικητικής βοηθού αποτελεί έναν ρόλο που συχνά περιβάλλεται από έντονα έμφυλα στερεότυπα. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας πρόσληψης, τονίστηκε ότι ο ρόλος αυτός ήταν αναπόσπαστο μέρος της ομάδας, αμφισβητώντας την τυπική αντίληψη ότι οι διοικητικοί βοηθοί είναι ρόλοι παραγκωνισμένοι ή παραμελημένοι. Αυτή η διάκριση μου κίνησε την περιέργεια, καθώς υποδήλωνε μια πιο περιεκτική και με σεβασμό εργασιακή κουλτούρα από αυτή που συχνά συνδέεται με παρόμοιους ρόλους. Η έννοια της ομαδικότητας, της απόλυτης αφοσίωσης στην ομάδα απέναντι στον κοινό ευγενή στόχο, καθώς και η επένδυση στη θετικότητα και την αισιοδοξία, αποτελούν τις συνεχόμενες παραινέσεις σε κάθε συζήτηση και συνέλευση του προσωπικού.

Πρώτες εντυπώσεις

Η πρώτη επαφή με τον θαυμαστό καινούργιο κόσμο του αθλητισμού έγινε με την κατ' ιδίαν πρώτη συνέντευξη στα γραφεία του οργανισμού στο Λουξεμβούργο. Από την πρώτη στιγμή ένιωσα να εισέρχομαι σε έναν κόσμο με πολύ σαφή και έντονη ιεραρχική δομή.

Τα γραφεία καλύπτουν έναν ολόκληρο όροφο ενός μοντέρνου κτιρίου που βρίσκεται σε μία από τις πιο ακριβές γειτονιές του Λουξεμβούργου λίγο πιο έξω από το κέντρο της πόλης. Η ίδια η δομή του κτιρίου στο εσωτερικό του φαντάζει πολύ επιβλητική σε οποιοδήποτε νεοεισερχόμενο επισκέπτη. Οι δύο γυναίκες που είναι υπεύθυνες στην υποδοχή δίνουν το πρώτο καλωσόρισμα και καθορίζουν τον επίσημο τόνο της όλης επίσκεψης, ενώ στη συνέχεια σε οδηγούν στην αίθουσα συνάντησης όπου θα πραγματοποιηθεί η συνέντευξη. Ενώ είχαν περάσει και άνδρες από τη συγκεκριμένη θέση, τα τελευταία 10 περίπου χρόνια το τμήμα διοικητικής υποστήριξης στελεχώνεται αποκλειστικά από γυναίκες. Ενώ υπάρχει ισορροπία ως προς τον αριθμό ανδρών και γυναικών υπαλλήλων, οι θέσεις που θεωρούνται παραδοσιακά υποστηρικτικές και βοηθητικές καλύπτονται αποκλειστικά από γυναίκες, ενώ οι διευθυντικές θέσεις καλύπτονται, κατά κύριο λόγο από άνδρες. Στο γραφείο υπάρχουν έξι τμήματα από τα οποία, κατά την περίοδο κατάρτισης της έρευνας, μόνο ένα τμήμα έχει γυναίκα επικεφαλής, ενώ στο πρόσφατο παρελθόν δύο τμήματα είχαν επικεφαλής γυναίκα.

Για να φτάσει κανείς στην αίθουσα της σύσκεψης θα πρέπει να διασχίσει έναν μακρύ διάδρομο περνώντας μπροστά από μια αλληλουχία κάδρων με φωτογραφίες όλων των προέδρων της CEV στα δεξιά –όλοι τους άντρες– και φωτισμένες βιτρίνες με μετάλλια και κύπελλα και αναμνηστικές πλακέτες σε βελούδινες θήκες.

Πρώτες παρατηρήσεις των έμφυλων δυναμικών στον αθλητισμό

Με τον καιρό, όσο άρχιζα να μαθαίνω περισσότερα πράγματα για τη δομή του οργανισμού και για τις εθνικές ομοσπονδίες που είναι μέλη της συνομοσπονδίας, συνειδητοποιούσα όλο και περισσότερο το παράδοξο που αναλύω στην έρευνά μου, ότι παρά το γεγονός ότι το βόλεϊ αποτελεί ένα άθλημα αρκετά δημοφιλές στις γυναίκες, οι διοικητικές δομές λειτουργούν με βάση τα στερεότυπα ενός ανδροκρατούμενου περιβάλλοντος.

Λίγους μήνες προτού ξεκινήσω να εργάζομαι στον οργανισμό αυτό είχε διοργανωθεί ο τελικός του Τσάμπιονς Λιγκ του Βόλεϊ, τον Μάιο του 2019 στο Βερολίνο. Ήταν η πρώτη χρονιά που ο τελικός ανδρών και γυναικών διοργανώθηκε υπό τη μορφή «Super Finals», δηλαδή οι δύο τελικοί ανδρών και γυναικών, πραγματοποιούνταν την ίδια μέρα, στον ίδιο χώρο, ο ένας μετά τον άλλο, και με το ίδιο εισιτήριο. Εκείνο το διάστημα, μάλιστα, στα πλαίσια της προώθησης αυτής της νέας μορφής της διοργάνωσης, το σλόγκαν που χρησιμοποιήθηκε ήταν ότι «η ισότητα των φύλων είναι πραγματικότητα του βόλεϊ (gender equality is Volleyball reality), και μάλιστα διαφημιζόταν πολύ το γεγονός ότι οι ομάδες ανδρών και γυναικών έλαβαν ισόποσα χρηματικά έπαθλα. Έχοντας φρέσκια τη ματιά του αουτσάιντερ, παραξενεύτηκα με την έμφαση που δινόταν σε κάτι που θα υπέθετα ότι ήταν αυτονόητο, όπως τα ίσα ποσά σε χρηματικά έπαθλα για την ίδια διοργάνωση. Δεν μου ήταν ξεκάθαρο γιατί θεωρούνταν το απόγειο της αθλητικής ισότητας των φύλων το να συνυπάρξουν στον ίδιο χώρο και την ίδια μέρα οι τελικοί ανδρών και γυναικών. Ήταν, κατά μία έννοια, η πρώτη επαφή με τις πραγματικές ισορροπίες που ίσχυαν στον ανδροκρατούμενο χώρο του αθλητισμού.

Έμφυλες δυναμικές στο πλαίσιο του γραφείου

Το Λουξεμβούργο φέρει τα χαρακτηριστικά μιας κεντροευρωπαϊκής ανεπτυγμένης χώρας με υψηλό βιοτικό επίπεδο. Επιπλέον έχει και το πρόσθετο χαρακτηριστικό ότι ένα πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας, σχεδόν το 40%, αποτελείται από ανθρώπους που προέρχονται από διαφορετικές χώρες, από την Ευρώπη αλλά και άλλες ηπείρους. Η εμφάνιση αυτής της τάσης αποτυπώνεται και στους χώρους εργασίας, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, ανάλογά με το αντικείμενο εργασίας. Ενώ στην προηγούμενη θέση μου στη μεταφραστική μονάδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνεργαζόμουν αποκλειστικά με Έλληνες, στο πλαίσιο της CEV έχουμε υπαλλήλους από 21 διαφορετικές εθνικότητες. Επομένως, το βασικό και κυρίαρχο χαρακτηριστικό ενός εργασιακού περιβάλλοντος στο

Λουξεμβούργο είναι η πολυεθνικότητα και η πολυπολιτισμικότητα. Ο καθένας μεταφέρει εικόνες, παραδόσεις, συμπεριφορές και κώδικες από τη χώρα καταγωγής και από τις χώρες που ενδεχομένως έχει ζήσει στο παρελθόν και έχουν αφήσει το αποτύπωμά τους.

Προερχόμενη από ένα γλωσσολογικό εργασιακό περιβάλλον όπου η ιεραρχία ήταν σχεδόν αόρατη και οι περισσότεροι μεταφραστές είχαμε παρόμοιες αρμοδιότητες, εισήλθα σε ένα περιβάλλον με πολύ έντονη ιεραρχία και μεγάλη ανταγωνιστικότητα. Η αίσθηση του αουτσάιντερ ενισχυόταν και από το γεγονός ότι οι περισσότεροι άνθρωποι που εργάζονταν στον χώρο αυτό είτε ήταν πρώην αθλητές του βόλεϊ ή άλλων σπορ είτε είχαν έντονο ενδιαφέρον για τον αθλητισμό. Τα σπορ ήταν η ζωή τους ολόκληρη, η δουλειά τους και η διασκέδασή τους. Η τάση αυτή δεν διαφοροποιείται ως προς τα φύλα ή τις ηλικίες.

Στα πλαίσια του γραφείου και μεταξύ των συναδέλφων ένιωθα ότι οι δεξιότητές μου στις γλώσσες και στην επικοινωνία εκτιμώνται και οι συμπεριφορές απέναντί μου και απέναντι στις συναδέλφους με παρόμοιο ρόλο δεν διακατέχονταν από τα στερεότυπα που παραδοσιακά συνοδεύουν τον ρόλο μιας διοικητικής βοηθού. Ωστόσο, κατά τους πρώτους μήνες της εργασίας μου ήρθα αντιμέτωπη με ένα αστείο και διαφωτιστικό περιστατικό. Σε τηλεφωνική συνομιλία με Έλληνα δικηγόρο που τηλεφωνούσε εκπροσωπώντας έναν αθλητή του βόλεϊ, στο άκουσμα ότι η κλήση του είχε προωθηθεί στην «υποδοχή» και ότι δεν θα μπορούσα να του απαντήσω στις νομικές ερωτήσεις, η απάντηση ήταν ότι «εφόσον δουλεύετε στην υποδοχή, θα πρέπει να είστε και πολύ όμορφη». Ήταν από τις πρώτες στιγμές που συνειδητοποιούσα τις συνυποδηλώσεις του νέου μου ρόλου, ιδιαίτερα όσον αφορά άτομα που προέρχονται από κουλτούρες με πολύ πιο παραδοσιακούς έμφυλους ρόλους, όπως η ελληνική.

Όλοι οι υπάλληλοι ενθαρρύνονται να αναλάβουν πρωτοβουλίες και αρμοδιότητες για τη διεκπεραίωση των καθηκόντων τους. Ωστόσο οι ρόλοι καθορίζονται, σε μεγάλο βαθμό, κυρίως από τη θέση στην κυριαρχία και όχι τόσο λόγω φύλου. Καλλιεργείται έντονα η αίσθηση της ομαδικότητας, της αλληλεγγύης και της συνύπαρξης για έναν κοινό σκοπό, την ίδια στιγμή ωστόσο είναι έντονο το αίσθημα ανταγωνιστικότητας. Ο συγκεκριμένος χώρος συγκεντρώνει ανθρώπους με υψηλά προσόντα και φιλοδοξίες και η καθημερινότητα είναι δυναμική και χαρακτηρίζεται από έντονες αλλαγές, συχνά επαγγελματικά ταξίδια, έντονη χρονική πίεση και αρκετό άγχος.

Όσον αφορά την προσέγγιση προς τη γονεϊκότητα, η γονική άδεια θεωρείται κάτι απόλυτα αποδεκτό και για τα δύο φύλα, χωρίς διαχωρισμούς, και δεν μένει μόνο ως δικαίωμα στα χαρτιά αλλά εφαρμόζεται πλήρως. Αν λάβουμε υπόψη ότι οι περισσότερες οικογένειες βρίσκονται στο Λουξεμβούργο χωρίς να έχουν κοντά τους στην ίδια χώρα το ευρύτερο οικογενειακό δίκτυο, η ευθύνη της φροντίδας και ανατροφής των παιδιών βρίσκεται αποκλειστικά στα χέρια των γονέων.

Έμφυλες δυναμικές στην ηγεσία

Οι έμφυλες διαφορές ήταν πιο εμφανείς όσο προχωρούσαμε στην ιεραρχία και όσον αφορά τους ηγετικούς ρόλους στο πλαίσιο του κεντρικού γραφείου της CEV στο Λουξεμβούργο. Με μία μόνο γυναίκα από τους έξι επικεφαλής τμήματος, οι διευθυντικές θέσεις ήταν σε μεγάλο βαθμό ανδροκρατούμενες, κάτι που αναπόφευκτα επηρεάζει την κουλτούρα του οργανισμού και τις διαδικασίες της λήψης αποφάσεων. Όσο και αν οι προθέσεις των συναδέλφων με διευθυντική θέση είναι υποστηρικτικές, η αίσθηση της μειονοτικής συμμετοχής σε συσκέψεις και στρατηγικές αποφάσεις επιβάρυνε ακόμα περισσότερο τον ρόλο αυτό, καθώς αποτελούσε το μοναδικό πρότυπο και συνεπαγόταν πολύ υψηλές προσδοκίες.

Η δομή της ευρύτερης ιεραρχίας, πέρα από το κεντρικό γραφείο του Λουξεμβούργου, όπως είναι το Διοικητικό Συμβούλιο, ακολουθούσε το ίδιο μοτίβο μειωμένης γυναικείας εκπροσώπησης, με μόνο δύο γυναίκες μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου σε σύνολο 19 μελών.

Προσωπικός αναστοχασμός και προσαρμογή

Αναλογιζόμενη τη θητεία μου στη CEV, συνειδητοποιώ ότι το γλωσσολογικό μου υπόβαθρο και το πολιτισμικά ποικιλόμορφο περιβάλλον αναδεικνύουν μοναδικές προοπτικές και σημαντικές προκλήσεις. Η εξειδίκευσή μου στην επικοινωνία ήταν πολύτιμη, ιδίως σε ένα περιβάλλον όπου τα στρατηγικά μηνύματα και οι δημόσιες σχέσεις ήταν ζωτικής σημασίας. Ωστόσο, η έλλειψη εμπειρίας μου στον αθλητικό κλάδο, οι έμφυλες δυναμικές και τα στερεότυπα που συνδέονται με τον διοικητικό μου ρόλο, συχνά δυσκόλευαν την πλήρη επιβεβαίωση της επαγγελματικής μου ταυτότητας.

Για να καταφέρω να σταθώ σε αυτό το πολύπλοκο περιβάλλον, ανέπτυξα στρατηγικές για να προβάλλω την εξειδίκευσή μου, έχοντας παράλληλα κατά νου τις πολιτισμικές, γενεαλογικές και έμφυλες προσδοκίες. Έμαθα να είμαι πιο διεκδικητική στις συσκέψεις, να

διατυπώνω με σαφήνεια τις ιδέες μου και να τις υποστηρίζω με δεδομένα και παραδείγματα. Ταυτόχρονα, συντονίστηκα περισσότερο με την πολιτισμική και γενεαλογική δυναμική του οργανισμού, κατανοώντας πότε πρέπει να επιμείνω και πότε να κάνω πίσω. Αυτές οι στρατηγικές με βοήθησαν να εδραιώσω την αξιοπιστία μου, αλλά ανέδειξαν επίσης την πρόσθετη εργασία που απαιτείται από τις γυναίκες σε ένα τόσο ποικιλόμορφο και ανδροκρατούμενο περιβάλλον, ιδίως σε ρόλους όπως ο δικός μου που συχνά περιβάλλονται από πολλά στερεότυπα.

Η όλη εμπειρία αποτέλεσε σημαντικό ταξίδι μάθησης, τόσο σε επαγγελματικό όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Εμβάθυνε την κατανόησή μου για τους λεπτούς τρόπους με τους οποίους το φύλο, η κουλτούρα και η εξουσία διασταυρώνονται στον εργασιακό χώρο και υπογράμμισε τη σημασία της συμπεριληπτικότητας για τη δημιουργία πραγματικά ισορροπημένων και δίκαιων εργασιακών χώρων. Με έκανε επίσης να συνειδητοποιήσω καλύτερα τα διαιωνιζόμενα στερεότυπα που συνδέονται με ορισμένους ρόλους και τον αντίκτυπο που μπορούν να έχουν στην ικανότητα μιας γυναίκας να περιηγηθεί στην επαγγελματική της ζωή.

Τέλος, η εμπειρία αυτή ενίσχυσε μέσα μου την πεποίθηση ότι είναι σημαντικό να συνεχίζουμε τις προσπάθειες να προωθούμε τη συμπεριληπτικότητα και την ποικιλομορφία στον εργασιακό χώρο. Υπογράμμισε επίσης την ανάγκη μεγαλύτερης συνειδητοποίησης των προκλήσεων που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, ιδίως εκείνες που κατέχουν ηγετικές θέσεις ή στερεοτυπικά έμφυλους ρόλους σε ανδροκρατούμενα περιβάλλοντα που επηρεάζονται από διαφορετικές πολιτισμικές και ηλικιακές οπτικές. Όσο προχωρώ στην καριέρα μου, καλλιεργώ μια βαθύτερη κατανόηση της πολυπλοκότητας της δυναμικής των φύλων και του κρίσιμου ρόλου που διαδραματίζει η ισορροπία των φύλων στη δημιουργία πραγματικά ισότιμων επαγγελματικών χώρων.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.